د سینګاپور داستان

Ketabton.com

دري ژباړه او لنډیز: محمود کرزی

پښتو ژباړه: امید حیران

۱۳۹۴ لمریز کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور داستان

(د لي کووان یو خاطرې)

اخیستنه او ترتیب:

محمود کرزی

ژباړن:

امېد حیران

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د سينګاپور داستان

اخيستنه او ترتيب: محمود کرزی

ژباړن: امېد حيران

خپروندی: د افغانستان ملي تحريك، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ډيزاينګر: ضياء ساپی

پښتی ډيزاين: فياض حميد

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحريك د خپرونو لړ: (۶۰)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **مخ**

پېژندنه..۱
هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای............۳
انگلستان خپل ځواکونه اوباسي................................۱۳
د پیسو مالي مرکز جوړول.......................................۱٦
د کارگري ټولنو د مرستو جلبول.................................۴۴
منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه...........................۴۹
تقاعدي حقونه..۵۴
په غرب کې د رفاهي پروگرامونو لگښتونه........................۵۸
د سېنگاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول....................۵۹
سینگاپور دیوه نړیوال سوداگریز او اقتصادي مرکز په توگه......٦۴
د ښارونو سرسبزه (شنه) کول....................................٦۵
مطبوعات او بهرنۍ گټې..٦۸
ټولیزې رسنۍ...۷۴
فیلیپیني رسنۍ..۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) کال په پيل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ کې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحريك په ياده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملي کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير کې يې يو بل سره مرسته او ملګرتيا کړې او دا فرهنګي بهير يې بريالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانې ورته وايي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرې

کله چې مې د سینګاپور داستان ټول کتاب مطالعه کړ، نو ریښتیا وو ایم ډېر جالب، ګټور او نادر کتاب و، سمدستي مې یې د پښتو ژباړې تکل وکړ. نوموړی کتاب اصلي په انګلیسي لیکل شوی دی چې په دري ژبه ژباړل شوي کتاب څخه ښاغلي محمود کرزي اقتباس کړی او ما همدغه اقتباس شوی کتاب پښتو ژبې ته وژباړه.

د سینګاپور داستان کتاب لیکوال د نوموړي هېواد د بنسټګر او لومړي ولسمشر لي کوان یوو دی، په یاد کتاب کې د نوموړي یادیزې او خاطرې لیکل شوي چې د خپلې ولسمشرۍ پرمهال یې لیکلي دي، پدې کتاب کې د نوموړي اقتصادي طرحې، د فساد پرضد مبارزه، د اقتصادي مافیا له منځه وړل او په نوموړي هېواد کې د رسنیو، روغتیا، کرنې، ښاري ښکلا، ملت جوړونه او نورو مسایلو په اړه د نوموړي بریالۍ طرحې او خاطرې لیکل شوي پدې کتاب کې دا هم لیکل شوي چې نوموړي څنګه وکړای شول سینګاپور د یوه تش ډاک څخه د نړۍ پر مهم سوداګریز، اقتصادي، پولي او ټرانیټي هېواد بدل کړي.

پدې کتاب کې دا هم لیکل شوي چې دداسې یوې ټولنې څخه ملت جوړ کړي چې د بېلابېلو مذهبونو، ډلو او متفاوتو کډوالو څخه جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوی وي لکـه د هنـدوانو ، چينايـانو ، برتانويـانو ، انـدونيزيايانو او هالنډيانو څخه تشکليل شوي هېواد يې د يوه موټي ملت په توګه جوړ کړ.

دا کتـاب د افغانسـتان د اوسنيو حـالاتو لپـاره يـوه ښـه نسـخه ده چې زموږ سياسيون يې پلي کړي، چې څنګه وکړای شي زموږ ملي ګټو ، ملي ارزښتونو ، اقتصادي خپلواکۍ ، ځمکنۍ بشپړتيا او ملي حاکميت تامين کړي.

زه د قدرمن استاد ښاغلي پوهنوال محمد اسمعيل يون څخه ډېره مننه کـوم چې د نومـوړي کتـاب د چـاپ پـه برخـه کې يې لازمې شـونتياوې برابـرې کـړې او پـه غـوره بڼه يې چاپ کـړ ، همدارنګـه د قـدرمن ملګـري ښـاغلي فيـاض حميـد نـه ډېره مننـه کـوم چې د کتـاب پښتـې يې پـه خپلـو ګوتـو ډيزاين کـړه او د درونـد ملګـري ښـاغلي ضياءالرحمان ضياء نه هم ډېره مننه کوم چې د کتـاب د متن پـه ډيزاين کې يې خپل مخلصانه کار ونه سپموه ، يوه نـړۍ مننـدوی يم. زه نورې خبرې نه اوږدوم تاسو ته د کتاب د لوستو بلنه درکوم.

درنښت

امېد حيران

پلازمېنه کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه

هغه کتاب چې د ځینو مطالبو خلاصه یې دلته وړاندې کېږي، د ډېرو لوړو او ځیرکو کړندلارو درلودونکی دی چې د سینګاپور د پېژندل شوي رهبر ښاغلي لي کوان یو (په ۱۹۲۳ سپتمبر په ۱۲ زېږېدلی) د اقتصادي او ټولنیز پرمختګ د تامین په موخه طرحه او وړاندیز شوی.

دا کړندلارې د ستونزو لپاره ګټورې حل لارې وړاندې کوي، چې یو وخت د سینګاپور خلک ورسره ښکېل وو. د ښاغلي (یو) دا کتاب ډېر ښکلی او ډېر په زړه پورې او د لوستو وړ کتاب دی، دا کتاب د تازه او نوښتګرو مفکورو څخه ډک دی، چې د اقتصادي او ټولنیزو ستونزو او شاتګ طرحه شوی او د خپله د ښاغلي (یو) له خوا په عمل کې پلی شوی.

د ښاغلي یو کتاب له شک پرته د هغو خلکو لپاره ګټور او اړین دی چې د هغوی موخه د انکشافي لارو پلټل وي چې د کلتور، عادتونو، تاریخ او د ټولنې ټولنیز جوړښت سره سمون وخوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې دلته لولۍ ځینې مفکورې او کړنې دي چې د ښاغلي یو په کتاب کې تر بحث لاندې نیول شوي او په عمل کې د هغوی پلي کول د سینګاپور د چټک پرمختګ یې رامنځه کړی.

د ښاغلي لي کووان یو افکار او بریالیو کړندلارو د دریمې نړۍ د ډېرو رهبرانو پام ځانته اړولی دی او په ځانګړې توګه ختیځو اسیایي هېوادونو کې پلي شوي دي. پدې ډول چې دا انکشافي کړندلاره یوه غوره بېلګه او موډل دی چې د اقتصادي او ټولنیزو پرمختګونو لپاره یې د جنوبي اسیا هېوادونو لپاره وړاندې کړی. د لي کووان یو ځینې ستراتیژۍ چې د سینګاپور او سنی پرمختګ هغه ته منسوبېږي په لاندې ډول وړاندې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای

داسې اثار او کتابونه شته دي چې د ماشینو جوړولو، ماشین جوړولو یا د کتابونو لیکلو طریقې انسانانو ته زده کوي. خو ما په ټول ژوند کې داسې کتاب نه لوستی او نه لیدلی چې خلکو ته د ملت جوړونې لاره وښيي، هغه هم داسې ملت چې له بېلابېلو ډلو لکه، چیني کډوال، برتانوي هندوان، اندونیزیایان او هالنډیانو څخه جوړ شوی وي. همدارنګه ما تراوسه داسې کتاب نه دی لیدلی چې د داسې خلکو لپاره د ګټې وړ چل وښيي چې پخوانی حیثیت د سوداګریز بندر په توګه له لاسه ورکړی وي او د لوړې له ګواښ سره مخ وي.

ما هېڅکله انتظار نه درلود چې په ۱۹۲۲ کال، د ۲۲ کلنۍ په عمر به د خپلواک سېنګاپور مسوولیت او د دوه میلیونو نفوسو زیمه واري په غاړه واخلم. له ۱۹۵۹ کاله څخه هغه وخت چې ۳۵ کلن وم، د سېنګاپور د خپلواک دولت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی وزیر وم. موږ په ۱۹۶۳ د مالیزیا فدراسیون سره یوځای شوو، خو ډېر ژر د سینګاپور او فیډرالي حکومت ترمنځ د اساسي نظرونو اختلاف راغی، دا چاره د دې سبب شوه چې یو ناڅاپه د ۱۹۶۵ کال په اګست کې د یوه خپلواک دولت په توګه رامنځته شو او د پرمختګ ستونزمنه لار او د بې وزلۍ څخه په یوازې ځان ووځو.
زموږ څخه وغوښتل شو چې مالیزیا پرېږدو او خپل نوی برخلیک پخپله وټاکو، دې وخت کې ډېرې ستونزې زموږ پر مخ پرتې وې او زموږ بقا یو ناشونی ښکارېده، سینګاپور یو طبعي هېواد نه وو؛ زموږ مملکت داسې پخپله مو رامنځته کړی و او د تاریخ په اوږدو کې مو د نورو هېوادونو تر قلمرو لاندې ګڼل کېږدو، موږ یوازې هغه هېواد و چې انګلستان د خپل سوداګریزو توکو د بندر په توګه رامنځه کړی و او د خپلې نړیوالې سوداګرۍ د یوځای کېدو د ټکي په توګه ګټه اخیسته، دا هغه جزیزه وه چې موږ ته ډېره نیمګړې په میراث پاتې وه، دا ځمکه په حقیقت کې هغه زړه و چې بدن یې زموږ په اختیار کې نه و.

زموږ د خپلواکۍ نه وروسته مطبوعاتي تبصرې د بدبینۍ او ناهیلۍ نه ډکې وې او دې کار زه ډېر زورولم. یوه لیکوال د مستعمرو څخه د انګلیستان وتل د روم امپراتورۍ د نزول سره پرتله کول، چې د مستعرو څخه د رومي ځواکونو د وتلو نه وروسته هلته نظم خراب، بې قانوني او ګډوډي رامنځته شوه او وحشي قومونه پر امپراتورۍ مسلط شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډینین وارنر په ۱۹۲۵ نېټه په Sydney Morning Herald کې داسې ولیکل" یو خپلواک سینګاپور دري کاله مخکې د پاتې کېدو وړ نه وو. هېڅ داسې نښه نښانه نه وه چې سینګاپور دې د پاتې کېدو قابلیت ولري.

" ریچارډ هیو په ۱۹۲۵ کال د اګست په ۲۲ نېټه په London Sunday Times کې داسې ولیکل (که د برتانیې هغه چې ۱۰۰ میلیونه پونډه لګښت لري بندې شي، د سینګاپور اقتصاد به سقوط وکړي.) ما دا ډول اندېښنې پرځای بلل خو چاته مې نه ویلې؛ زما دنده داوه چې خلک هیله من کړم نه دا چې د هغوی روحیه کمزورې کړم.

یوه مهمه پوښتنه چې زما په ذهن کې ګرځېده داوه چې برتانیه ترکله کولای شي په سینګاپور کې خپلې اډې وساتي، د برتانیې لومړی وزیر ویلسن پارلمان کې د خپل ګوند غړو د مخالفت سره مخ و، د (سویز شرق کانال) ډېر لږښت درلود او د کارګر ګوند لپاره یې ډېرې رایې نه درلودې.

د برتانیې حکومت کارګر ګوند غوښته چې خپلې پیسې ډېرې په پرمختیایي پروژو کې ولګوي، چې پدې کار سره یې رایه ګټله.

د امریکا متحده ایالات یوائیني قدرت و چې کولای یې شو په ختیځې اسیا کې امنیت او ثبات تضمین کړي او په خپل وار په ویتنام کې د ګوریلایي جنګ کې بوخته وه، چې د امریکا په متحدینو او په اسیایي او افریقایي هېوادونو کې یې شدید درز اچولی و، د شوروي اتحاد او د چین جمهوریت لخوا د امریکا ضد

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپاګنډې په دريمه نړۍ يو اغېزمن کار و ، ما داسې احساس کاوه چې متحده ايالاتو ته اجازه ورکول چې د برتانيې نقش سره په سېنګاپور کې مقابله وکړي که ناممکن وي لږ تر لږه له سياسي اړخه به لوړه بيه ولري.

له بل پلوه استراليا او نوی زيلانډ د سېنګاپور لپاره باوري تضمين کوونکي نشوای کېدای، ما دا وېره لرله چې د برتانيا نفوذ به ورو ورو خو په قطعي ډول به لږ شي او د متحده ايالاتو نفوذ به ډېر شي. لکه زما د نسل پښتان د هغه نسل چې د امپراتورۍ په خېټه کې لوی شوی و ، د دا ډول يو بدلون هضمول اسانه نه و.

په نوې اوضاع کې ستونزمنه وه چې له برتانيې پرته د امريکا خواته راشم، انګرېزانو په ډېرې نرمۍ سره غوښتنه خپل نظر تحميل کړي، پدې اړوند د امريکايانو چلند د انګرېزانو سره ډېر توپير درلود ؛ دا ډول توپير د جنوبي ويتنام د مشرانو سره په ښکاره ډول ليدل کېده ؛ ان د تايلينډ او فيليپين مشران چې دومره تر ګوابښ لاندې نه وو ، هم د امريکا د سرزوري چلند سره مخ وو. امريکا د عروج پر لور يو ځواک و د ځواکمنو متو سره او غوښتنه يې ترې ګټه واخلي، زما بله اندېښنه د سېنګاپور له قلمرو څخه دفاع وه، دا په داسې حال کې وه چې موږ کافي نظامي ځواک په واک کې نه درلود ، موږ دوه نظامي کنډکه درلودل او دواړه د يوه ماليزيايي تورن ترقوماندې لاندې وو ، پوښتنه داوه چې څنګه ژر کولای شو د سېنګاپور څخه د دفاع لپاره نظامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک جوړ کړو ولو که لومړنۍ او لږه هم وي، موږ اړ وو چې له کودتا یا د نورو له تېري څخه ځان وژغورو، چې مالیزیایي افراطیونو کولای شو د مالیزیایي ځواکونو نه په ګټنې زموږ د هېواد پروړاندې پیل کړي،

دې ډول کرغېړنو حرکتونو کولای شول چې هغه خپلواکي چې مو ترلاسه کړې ورته زیان ورسوي او شاتګ ته مو اړ کړي، په کوالالمپور کې د مالیزیا ځینې رهبران پدې نظر وو چې سېنګاپور ته باید هېڅکله اجازه نه وای ورکړل شوې چې له مالیزیا څخه بېل شي.

دا اشخاص پدې باور وو چې سېنګاپور باید په زور غاړې اېښودو ته برابر شوی وای، په هغه صورت کې چې یوه پېښه کېدله او څه شی په سرتونکو عبدالرحمان(دهغه وخت د مالیزیا رهبر) راتله، تورن عبدالرازق د لومړي وزیرۍ مقام ته رسېده او د مالیزیا افراطي رهبرانو هغه مجبوروه چې د د سېنګاپور په اړه د (تونکو) سیاست ته تغیر ورکړي، دې کار کولای شو چې سېنګاپور د تاوتریخوالي سره مخ کړي، یو د بې باورۍ او خطرناک وخت وو.

سره له دې چې له دې ډول اندېښنو سره لاس او ګرېوان وم، مجبوره وم یو بل مهم کار چې د په هېواد کې د نظم ساتنه او قانون و ځواب ویوونکی و اوسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورږ وېره درلوده، کله چې د مالیزیا ملي واحد سازمان مالیزیایي پلویان متوجه شي که د مالیزیا حکومت هغوی یوازې پرېږدي، له کنټروله اوځي او د اټکل نه لرې اقداماتو لاس پورې کړي، بلخوا زمورږ اکثریت پولیس مالیزیایي الاصله افراد ول. سېنګاپور ته ددې اشخاصو وفاداري کولای شوای د سېنګاپور حکومت د مالیزیایي سینګاپوري شورشیان بدلون وکړي او مالیزیا سره د سېنګاپور د بیا یوځای کېدو پلویتوب وکړي، نو مورږ سېنګاپور سره ددوی له ملاتړ څخه ډاډمن نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې ګاه کېنګ سووي (Goh king Swee) لېوال وو چې زموږ د امنیتي ځواکونو جوړښت پر غاړه واخلي، د امنیت له اړخه یو څه ارامه شوم. کېنګ سووي چې په برتانیه کې یې زده کړې کړې وې په ۱۹۲۵ کال کې د سېنګاپور د لومړي وزیر په توګه وګمارل شو، ما دا هوډ درلود چې د کورنیو چارو او ملي دفاع وزارتونو مسوولیت د یوه وزارت په چوکاټ هغه ته ورکړم، دا چاره هغه سره دا مرسته کولای شوای چې د پولیسو څخه د پوځ د روزنې په برخه کې ګټه واخلي، نظامي ځای ته د کېنګ سووي لېږد، په مالیې وزارت کې لویه تشه رامنځته کړه، ما دا موضوع هغه سره شریکه کړه او دواړو د لیم کیم سان (lim kim san) د مالیې وزیر په توګه وګماره، د کیم سان یو کارنده سړی و، کاریګر شخص و، هغه پرته له ستونزې د کېنګ سووي سره هم کار کولای شوای. دې چارې ښاغلي کېنګ ته فرصت ورکاوه چې ترڅو په غیر رسمي ډول د اقتصادي سیاست په برخه کې مرسته وکړي.

درېمه مسله او ترټولو لویه مسله چې ورسره مخامخ وو هغه اقتصاد وه

-څنګه کولای شوو ولس لپاره د ډوډۍ غم وخورو؟

اندونیزیا موږ سره په مخالفت او سیالۍ کې وه او سوداګرۍ د رکود په حالت کې وه، مالیزیایانو غوښتل سېنګاپور له پامه وغورځوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سوداګریزو شریکانو، واردوونکو او صادروونکو سره د خپلو بندور له لارې نېغ په نېغه معامله وکړي، هغه خپلواک سبنګاپور ځنګه کولای شو د برتانيې د تسلط نه پرته په خپلواک ډول خپله بقا وساتي؟ پداسې حال کې چې بېکاري په سلو کې ۱۴ سلنه وه او د لوږېدو په حال کې وه، بايد دې ډول اساسي پوښتنو ته ځواب ويلی شوای وای، سربېره پردې روښانه وه چې موږ بايد په نوي معيشت لاره جوړه کړې وای، ما وارداتي مواد ليدلي وو چې سبنګاپوري کارکوونکو په کره ډول هغه درجه بندي کول او د صادراتو لپاره يې چمتو کول.

له دې نه وروسته خام مواد چې د ماليزيا او اندونيزيا څخه سبنګاپور ته وارد بېږي، صادرولو ته اماده کېږي، زموږ په واک کې نه وو. موږ مجبور وو يو نوی اقتصاد رامنځته کړو او نوې لارې او طرحې تجربه کړو، هغه طرحې او کړندلارې چې د نړۍ په هېڅ ګوټ کې چا نه وي تجربه کړي، ځکه داسې هېواد نه وو چې موږ دې ترې تقليد کړی وای، هانکانګ يوازينۍ جزيره وه چې له موږ سره يې ورته والی درلود؛ خو د هانکانګ حکمراني يوازې د انګلستان په لاس کې وه او چين يې د خپل وروستۍ ځمکې په توګه په واک کې لرله. له اقتصادي نظره، هانکانګ تر ډېره د چين برخه وه او د اتصال او اړيکو د پل په توګه يې د چين او پانګوالې نړۍ او د غير کمونيست هېوادونو سره يې د سوداګرۍ دنده ترسره کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې مسلو په اړه له دقت وروسته او هغه بدیلونه چې په لاس کې مو وو، دې پایلې ته ورسېدو چې که کېدای شي سېنګاپور د اسیا په جنوب ختیځ کې دیوه جزیره ډوله ښاري دولت په توګه پاتې شي، نشي کولای د یوه عادي سیاسي واحد ته توګه عمل وکړي، د داسې یو ښاري دولت د پاینښت لپاره لازمه ده چې د هغه خلک خارق العاده کوښښونه وکړي او باید متحد، اوړېدونکي او د شرایطو سره برابر خلک اوسي، موږ چې پداسې یو ښاري هېواد کې ژوند کاوه باید داسې خلک پاتې شوي وای چې خپلې چارې مو اغېزمنې او نظر ګاونډیانو ته ارزانې ترسره کولای؛ ځکه زموږ ګاونډیو داسې هوډ درلود چې موږ هېڅ وګڼي او زموږ رول دیوه سوداګریز ګودام او دلال په توګه له منځه یوسي.

زموږ ترټولو لویه پانګه زموږ د خلکو باور و، دا باور موږ د خپلې مبارزې له لارې ترلاسه کړی و، چې د خپلو خلکو په نه شتون کې، پرته د کمونیستانو او مالیزیایي افراطیونو پروړاندې مو پیله کړې وه او دا کار مو هغه وخت وکړ چې زموږ پولیس او پوځي ځواکونه لا تراوسه د مالیزیا مرکزي حکومت په لاس کې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونېستانو زه او زما همکارانو ته ډېر بد د فوډالېستانو د نوکرانو په توګه نظر کاوه ، خو کله چې حالت بدتر شو ان چینایان چې چپ خواته يې مېلان درلود هم زموږ د معترضینو دفاع ته را ودانګل موږ ډېر احتیاط کاوه چې د هغو خلکو باور چې زموږ په برخه شوي وو د اداري فساد له امله له لاسه ورنکړو. ما دې سیاسي پانګې ته سخته اړتیا درلوده، ترڅو وکولای شم د سېنګاپور د عالي او ګټور سوداګریز موقعیت څخه، د هېواد د یوازینۍ ملي شتمنۍ په توګه اعظمي ګټه پورته کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګلستان خپل ځواکونه اوباسي

په کال ۱۹۶۶کله چې ما او (سووي) له ډینیس هیلي څخه غوښتنه وکړه چې یو شمېر جنګي هاکر هنټر ماډل الوتکې پرموږ خرڅې کړي، هغه وخندل...

پداسې حال کې چې موږ ته یې ګوتځنډنه کوله، هیلي Hili و پوښتل، ستاسو د پوښتنې موخه له جنګي الوتکو څخه څه ده؟ پداسې حال کې چې د برتانیې هوایي ځواکونو زموږ دفاع پرغاړه درلوده، پرته له دې چې موږ الوتکه واخلو. لندن مو پدې موخه پرېښود چې د اړتیا پر مهال به انګلستان د سېنګاپور څخه دفاع کوي. موږ د برتانیې د ځواکونو څخه چې موږ ته یې دفاعي بارو راکاوه ډېره اړتیا درلوده، له دې نه مخکې چې موږ له خپل ځانه دفاع ورتیا پیدا کړو، د برتانیې ځواکونو سېنګاپور پرېښوده، زما په اند موږ ددې جوګه نه وو چې له ځانه دفاع وکړو. په سېنګاپور کې د انګرېزي ځواکونو شتون خلکو ته ډاډ ورکاوه؛ له دې ډول ډاډ پرته بهرنۍ پانګه اچوونه نه کېده، د ځینو توکو صادرول او چوپړتیاوې یوازینۍ لاره وه چې موږ کولای شول د هغه له لارې د هغو ځوانانو لپاره چې د پوهنتونونو څخه فارغېږي، د کار یوه زمینه ورته برابر کړو او د پراخې بې کارۍ څخه مخنیوی وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه کال په جنورۍ میاشت کې مې د انګلستان لومړي وزیر هارولډ ولسن سره د همګټو هېوادونو په بېړني غونډه کې چې په لاګوس کې د رودیشیا د خپلواکۍ د یو اړخیزې اعلامې په اړه جوړه شوې وه ورسره ملاقات وکړ، موږ ددې کنفرانس په غاړو کې په سینګاپور کې د برتانیې د پاتې کېدونکو ځواکونو پر موضوع خبرې وکړې.

هغه ماته معلومات راکړل چې کېدای شي مجبور شي خپل ۲۵۰۰۰ څخه تر ۵۰۰۰۰ زره نفرو عسکر له مالیزیا څخه بهر کړي.

که څه هم هغه څرګنده کړه چې تراوسه پدې اړوند پرېکړه نه ده شوې، خو زما انګېزه داوه چې هغه د ځواکونو د حرکت په درشل کې وو، د برتانیې د ادارې د لا روښانه درک لپاره او د هغه هېواد په دفاعي بحث په اړه مو په ۱۹۶۲ کال د اپرېل میاشت مو په لندن کې سره بیا ولیدل.

د سویز له ختیځ څخه د ځواکونو ویستلو په کارګر او محافظه کار ګوندونو کې ډېر پلویان درلودل ددې ګوندونو ډېری لیکوالو مبصرینو او ډېری رهبرانو له دې مفکورې څخه ملاتړ کاوه، چې ما لپاره ټکان ورکوونکې وه، ښاغلي ډېنس هیلي د رسنیو پر وړاندې څرګنده کړه چې د ځواکونو بېړني وتل د برتانیې په کابینه کې قوي پلویان لرل.

دا اشخاص د جورن براون د ولسن څخه وروسته چې د کابینې دوېم کس دی رهبري کېدل، پال جنسن د (نیو ستېسمن) ورځپاڼې مدیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۲۸ کال په پوره ډاډ سره د سویز ختیځ څخه د برتانیه یي ځواکونو کره تاریخ خپور کړ، د سویز له شرق څخه د ځواکونو وتل هغه مفکوره وه چې په اسانۍ سره یې کولای شول په کارګر ګوند کې ځانته ډېر پلویان جلب کړي. د محافظه کار ګوند وزیر او د مالیې او اقتصاد مجازي وزیر راته وویل چې د هغه په ګوند کې یو شمېر زیات د اروپا سره د یوځای کېدو پلویان وو چې د سویز له ختیځ څخه له د انګلیسي پوځونو د ویستلو له مفکورې څخه کلک ملاتړ کاوه.

د انګلستان ځواکونه باید لږ د سولې او ثبات لپاره په سیمه کې لږه وسیله وي او باید نظر پخواته د سیمې د ستونزو حل لپاره یو کمزوری ځواک په توګه مرسته وکړي، هغه ماته ګواښ وکړ چې د انګلستان نظامي سیاست د اسیا د جنوب ختیځ په اړه به ډېر داوسني حکومت په دوران کې بدلون ومومي. په سیمه کې د انګلیسي ځواکونو د موجودیت په اړه چې زموږ د خپلواکۍ ضامن بلل کېده ماته یو تشویش پیدا کړی و.

په پایله کې ما او کېنګ سووي پرېکړه وکړه چې پدې اړه د برتانیې د نهايي پرېکړې په اړه صرفنظر وکړو او ژر تر ژره د نظامي ځواکونو په اړه چې په ښکاره ډول موجودیت ولري یو اقدام وکړو، زموږ ددې کار څخه موخه داوه چې تر څو خپل خلکو او ګاونډیانو ته دا څرګنده کړو چې موږ کولای شو له خپل ځانه دفاع وکړو. له دې نه مخکې چې یوه ورځ لندن پرېږدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو مالي مرکز جوړول

که په ۱۹۲۵ کال کې د مالیزیا څخه د سینګاپور د بېلتون پر مهال چا وړاندوینه کړې وای چې سینګاپور به یوه ورځ د نړۍ یو مالي او اقتصادي مرکز وي، خلکو به ورته لېوني ویلي وای، یوه مهمه پوښتنه چې نن ورځ را پورته کېږي چې د لېونتوب دا وړاندوینه څنګه په ریښتیا بدله شوه ! څنګه وشول چې د سینګاپور پلاز مېنې په رڼاګانو ډکې لوړپوړیزې ماڼۍ او دفترونه د زرګونو کمپیوټرونو څخه په ګټنې د لندن، نیویارک، توکیو، فرانکفورت، هانکانګ او د نړۍ ځینې نورو مهمو اقتصادي او مالي مرکزونو سره ونښلېږي او په اړیکه کې شي؟

دا کار په ۱۹۶۸ کال کې په بشپړه توګه له اټکل نه لرې ښکارېده. د ډاکتر وینزیمویوس(Dr .Winsemius) ټلیفوني خبرې چې ده له خپل ملګري او په سینګاپور کې د امریکا بانک له مرستیال سره یې کړې وې، په یادولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل ملګري ته چې په هغه ورځ په لندن کې وه داسې وويل:
,,وګورئ ښاغلی وان اونن، موږ (سينګاپور) غواړو په لسو راتلوونکو کلونو کې د سهيل ختيځې اسيا مالي مرکز واوسو،،.

ښاغلي وان اونن په ځواب کې وويل: ,, ډېر ښه لندن ته راشئ. تاسو کولای شئ په پنځو کلونو کې دا ډول ورتيا پيدا کړئ،،.

وينسيميوس له ځنډه پرته لندن ته لاړ. وان اونن هغه داسې يوه دفتر ته ويوړ چې هلته لويه ځمکه وه او ورته يې وويل: دلته وګورئ، مالي او پولي نړۍ له زوريخ څخه پيلېږي. د زرويخ بانکونه سهار نهه بجې خلاصېږي، ورپسې د فرانکفورت او وروسته بيا د لندن بانک کار پيلوي. له غرمې نه وروسته د زوريخ بانکونه تړل کېږي او ورپسې د فرانکفورت او لندن بانکونه خپل کارونه پای ته رسوي. کله چې په اروپا کې دا بانکونه خپلې دروازې وتړي، د نيويارک بانکونه پرانيستل کېږي. په دې وخت کې لندن خپل د پيسو جريان او د نړۍ مالي معاملات نيويارک ته سپارلي، له غرمې نه ورسته نيويارک هم د خپلو بانکونو دروازې تړي او خپلې دندې د سانفرانسيسکو بانکونو ته سپاري. کله چې د سانسفرانسيسکو بانکونه خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي، نو د شپې توره تياره خپرېږي او خلک ويده کېږي. په وخت کې د څو ساعتونو لپاره د نړۍ پولي فعاليتونه ځنډېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغې چې په سبا سهار یې نهه بجې د سوېس په وخت یې بانکونه بیا پرانیستل کېږي. که چیرې موږ سېنګاپور په دې دوو معاملاتي وختونو کې ونیسو، مخکې له دې چې سانفرانسېسکو خپل ورځنې فعالیتونه پای ته ورسوي، سنګاپور به وکړای شي د نړۍ د معاملاتو اصلي دنده پر غاړه واخلي او ورته دوام ورکړي. کله چې سېنګاپور خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي نو د زرویج بانکونه خپلې دروازې پرانیزي او معاملات به ترسره کوي. پدې ترتیب د نړۍ مالي او پولي کړۍ کې د سېنګاپور داخلول، د جوړېدو وخت څخه تراوسه پورې به دا لومړی ځل وي چې د نړۍ د پیسو او مالي کاروبار به په ۲۴ساعتونو کې دوراني بڼه خپله کړي.

د وینزیموس د غوښتنې پر بنسټ، وان اون یو څېړنیز اثر ولیکه او (Hon sui sen) ته یې چې د سېنګاپور د اقتصادي پرمختګ د وبورډ مشر و ویې لېږه. هان سوی سن هغه ځوک و چې د وینزیمیوس سره یې زما اړیکه ساتله. سوی سن به زما لیدو ته راغی او وړاندیز یې وکړ چې موږ باید د ټولو هغو اسعارو باندې بندیزونه چې د پولي معاملاتو څخه د سېنګاپور او سټرلېنګ پونډ حوزې له نه د بهرو هېوادونو له خوا لګېدلي وو له منځه یوسو.

موږ تر اوسه د پونډ سټرلېنګ حوزې برخه وو او په دې حوزه کې زموږ غړیتوب موږ دې ته مجبورولو ترڅو د اسعارو محدودیت پر پولي لېږدونو وضع کړو، کله چې سوی سن د اسعارو صندوق جوړېدو مسله د هانګ کانګ اسعارو صندوق پشان د سنګاپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د انګلستان بانک د يو مامور سره شريکه کړه، هغه ته وويل شول د هانګ کانګ د اسعارو ترتيبات د تاريخي والي لپاره يې منل شوي وي. د اسعارو صندوق جوړېدل ځکه موږ ته اړين وو چې دې ډول صندوق موږ ته اجازه راکوله چې چې د يوه ډالري بازار خاوندان شوو. د انګلستان بانک دا موضوع جدي ونه نيوله او سينګاپور د سترلېنګ حوزې په پرېښودو مجبور شو. په هر صورت څلور کاله وروسته د برتانيې حوزې نوموړې خوزه منحل کړه، خو سرچپه هانګ کانګ، سينګاپور نه دا امتياز درلود چې د لندن ښار د شهرت او باور څخه د نړۍ د بانکي او مالي مرکز په توګه ګټه واخلي؛ او نه د انګلستان بانک څخه برخمن وو، هغه بانک چې د تجربو د سمبول، باور، او د نړۍ د پولي او مالي سالم مديريت څخه برخمن و.

په ۱۹۶۸ کال کې سينګاپور د دريمې نړۍ له هېوادونو څخه ګڼل کېده، د دې لپاره چې نړيوال بانکوال سينګاپور ته وهڅېږي، لازمه وه چې ټولنيز عدالت تامين شي؛ د کار او ژوند مناسب چاپيريال رامنځته شي، کافي او د باور وړ بنسټونه جوړ شي؛ علمي او مسلکي خلک د بهرنيو ګمارونکو ته ورسېږي.

د دې سربېره موږ بايد بهرني پانګوال او بانکوال متقاعد کړي واى، چې د سينګاپور پولي بورډ (Currency Board) او پولي ادارې دا مهارت او وړتيا لري چې زموږ د بانکوالۍ له صنعت نه ثارنه او ساتنه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او کېنګ سووي د خپلواکۍ له هماغې لومړۍ ورځې نه مو دا پرېکړه کړې وه، چې سېنګاپور مرکزي بانک ونلري، چې د پیسو خپراوی پیل کړي موږ هوډ درلود زموږ پیسې د بهرنیو کرسنیو پرورانديې په ځانګړي ډول د متحده ایالاتو پر ورانديې خپل ارزښت ټیټک نکړي. موږ خپل پولي بورډ خوندي کړ، دې بورډ اجازه لرله په هغه صورت کې چې د بهرنیو اسعارو د ملاتړ په نه لرلو سېنګاپوري ډالر خپاره کړي. د سېنګاپور پولي اداري(MAS) موسسه ده د یوه عادي مرکزي بانک ټول صلاحیتونه په واک کې لري، د پولي بانکنوټونو د خپرولو نه پرته.

د سېنګاپور پولي اداره هراړخیزه مسلکي پوهه لري، دا اداره د قوانینو، مقرراتو او اصولو سره سم فعالیت کوي چې چې په ترتیب سره نظر لاندې نیول کېږي ترڅو د مالي او پولي تازه چوپړتیاوو او پرمختګونو باندې ځان چمتو کړي. موږ د باور، سلامتۍ، وړتیا او د مالي سالم قضاوت پر لور هره لار په پوره ځیرکتیا او احتیاط سرته ورسوله، زموږ د مالي/پولي مرکز د جوړولو کیسه لویه ده، پدې برخه کې موږ څرنګه د خپل سېستم باور جوړ کړی او تجربه لروونکي او پوه مدیران مو روزلي دي. چې بانکونه، د پانګونې شرکتونه او مالي موسسې موږ په بریالۍ توګه وڅاري. همدا کړنې وې چې موږ د خپل مالي/ پولي سېستم د ناکامۍ ګواښ حد اقل ته نږدې کړو. په پیل کې موږ د یوه اسیايي ډالري بازارک چې د اروپايي بازار سره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

يـوه ليکـه کـې وه پيـل کـړ. دا د بـانکونو تـرمنځ يـو بـازار و چـې پـه سـېنګاپور کـې موجـود و چـې د تقـريض پـه موخـه يـې بهرنـي اسعـار د سيمې بانکونو ته پيدا کول.

چې وروسـته د اسيا ډالـري بازار د اسعـارو او مـالي مشـتقاتو پـه برخـه کـې او د هغـو سـهمونو څخـه يـې ولړولـې چـې پـه بهرنيـو پيسـو نومول شوې وې. دې بازار پـه ورو -ورو لوی پـورونه، د پـور د اسنادو خپرول او د پانګونې د صندقونو مديريت يې هم د خپـل کـار يـوه برخـه وګرځوله.

د اسيايي ډالر د بازارونو ارزښت پـه ۱۹۹۷ کـال کـې تـر ۵۰۰ ميليـارده ډالرو څخه پورته و.

دا ارزښت زموږ د داخلي بانکي بازار د حجم درې چنده و، ددې بـازار د ودې ميزان خارق العـاده و ځکـه چـې د بـازار غوښـتنو تـه يـې ځـواب ويلـی شـو. کـې د پـانګونې او سـوداګرۍ نړيوالـه پراختيـا پـه پايلـه نړيـوال مـالي معـاملات پـه ټـوليزه توګـه لـوړ شـول او شرقي اسيا يـې احتـوا کـړه. پـدې منـځ کـې سـېنګاپور (چمتـووالی يـې چـې درلـود) د سيمې د پولي/مالي ښنلبډو د مهمو او کليدي ټکو پـه حيث راڅرګند شو.

پـه لـومړيو کـې د ۱۹۸۵-۱۹۲۸ کلونو ترمنځ سـېنګاپور د سيمې ټـول بازار پـه واک کې درلود او د سيالۍ سره مخ نه و. موږ هغه ماليات چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په له(د پانګوال د مالیې د سنجونې نه مخکې) د بهرنیو پانګوالو د ګټې په حساباتي ربع باندې وضع شوی و او د پانګونې شرکتونو پواسطه چې دولت ته یې حساب ورکاوه له منځه یوړه، دا کار ددې سبب شو چې ګڼ شمېر د پانګونې او مالي شرکتونه سینګاپور ته جلب شول. ددې سربېره موږ د اسیایي ډالرو ټولې سپارښتنې د اقلي زېرمو او ضروري سیالیت قانون د تطبیق پواسطه وبښل(دې کار د پانګونې دوران چټک کړ) په ۱۹۹۰ کلونو کې سینګاپور د نړۍ د یوه لوی مالي او اقتصادي مرکز حیثیت ترلاسه کړ او د اسعارو بازار یې له ټوکیو بازار څخه وروسته د نړۍ لوی بازار ګڼل کېده، زموږ له بریاوو څخه په تقلید، د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې د سیمې ډېری هېوادونه پدې فکر کې شول د مالي بارزارونو جوړولو او پراختیا ته کار وکړي. ځینې ددې هېوادونو څخه د داخلي او بهرنیو پانګوالو د جلبولو په موخه د مالیاتي امتیازونو په ورکولو لاس پورې کړ د هغو امتیازونو په پرتله چې موږ یې وړاندې کوو، سخاوتمند او ډېر و. هغه څه چې سینګاپور یې نظر نورو ته متمایزاوه هماغه کلک اساسات و چې زموږ مالي او پولي مرکزونه یې پیاوړي کړي و.

دا اساسات عبارت و له: د قانون حاکیمیت، خپلواکه قضایي نظام او باثباته، باکیفایته او صادقه حکومت چې سالم اقتصادي سیاست یې تعقیبوه، او هر کال د کافي بودیجې څخه برخمن و. دا ځانګړنې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سېنګاپوري ډالرو د تقويت سبب شو او د تورم د وارد بدو څخه مخنيوی وشو.

په ۱۹۷۹ کلونو کې مورېناغلي جېم سليټر يو انګليسي پانګوال چې د شتمنيو د سلب په څانګه کې يې تخصص درلود د ماسره ليدو په موخه سېنګاپور ته راغی. کله چې ايډوارډ هيت(د برتانيې لومړی وزير د ۱۹۷۰-۱۹۷۴) کلونو ترمنځ صدراعظمۍ ته ورسېد ، د برتانيې مطبوعاتو اعلان وکړ چې هغه د خپلې برخو او دارايو ما هغه سره يو کال مخکې کتلي و ، چې د انګليستان د هيت لخوا برابرشو و ما په هغه وخت کې ما د سېنګاپور د اسهامو په بازار کې د ښاغلي سلېټر شراکت څخه تود هرکلی وکړ.

څخه موده وروسته، په ۱۹۷۵ کال کې، سووي سن زموږ د ماليې وزير ماته خبر راکړ چې د سلېټر د اسهامو شرکت چې د يوه عامه شرکت په توګه ثبت وه لاسونه کړې وه، د ماليې وزير د معلوماتو له مخې، سليټر او همکاران يې د هاپار برادرز او د هغه د څانګو شتمني يې په غير قانوني توګه خپل او د يادې کمپنۍ د ځينو مديرانو شخصي حسابونو ته انتقالول، دا باور يوه جرمي سرغړونه وه چې پانګوالو په سليټر او همکارانو باندې يې کړې وه، سلېټر او همکارانو يې د هاپار شرکت برخوالو او نورو پانګې اچوونکو سره يې خيانت کاوه، ستونزمنه وه چې د لندن د اسهامو د يوې لويې او مشهورې کمپنۍ په اړه څېړنې وکړې. په هغه صورت کې چې زموږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرېږي ناسمې او غير موجه ثابتېدلى، له شک پرته زموږ شهرت ته يې شديد زيان اړوه. ايا لازمه وه پر سلېټر ددې ګواښونو سره کومه اقدام وکړو؟ زه دې هوکړې ته ورسېدم چې موږ مجبور وو چې د ونډو بازار او شهرت ساتلو لپاره داسې يو اقدام وکړو، هغه خپرېږي چې پيل شوې ځرګنده يې کړه ې د هاپار شرکتونو د شتمنيو د غلاکولو لپاره منظمه دسيسه او پلان جوړ شوی و. ددې سربېره ځرګنده شوه ې دا توطيه د لويو درغليو يوه وړه نمونه وه. د سلېټر جنايتکارانه فعاليتونه د سينګاپور څخه ماليزيا، هانکانګ او بلاخره لندن ته چې ددې غلاوو يو لوی زيرمتون و رسېدله. سلېټر او همکارانو يې د په هانکانګ کې د (هاپار) له ځانګو څخه په ګټې اخيستو په هغه ښار کې ثبت شوې ونډې پېرلې او سپايدار شرکت باندې يې چې د سليتر –واکر بشپړ ملکيت و خرڅولې. ناقانونه ګټه چې له دې لارې يې په لاس راوړلې د سلېټر واکر د شرکت د مديرانو ترمنځ وېشل کېدلې.

هغه چاچې ددې ناوړه کار مسووليت پر غاړه درلود؛ عبارت و له جيم سلېټر، ريچارډ تالينګ، د هاپار شرکت رييس او اوګليوي واټسن، دهغه شرکت اداري امر واټسن لومړی لندن ته او وروسته بلجيم ته وتښتېدل، هغه هېواد چې موږ ورسره د بېرته راستنېدونکو کډوالو تړون نه درلود. سلېټر او ټارلېنک د لندن او سېدونکي وو موږ هيله وکړه چې هغوی محکمې ته د حاضرېدو لپاره سينګاپور ته راوګرځول شي؛ خو د انګليس چارواکو زموږ په غوښتنه د ښاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلېټرډ بيرته راګرځېدو په اړه مثبت نظر رانکړ. د لندن په محکمو کې له دريو کالو دعوې وروسته، بلاخر د برتانيې د کورنيو چارو وزير په کال ۱۹۷۹ د پنځه وو تورونو په تړاو د ټارلينګ د بېرته راګرځېدو امر ورکړ. دا پنځه تورونه چې په ټوله کې ۱۷ تورنه وو هغه واړه تورونه وو چې وړې جزاګانې يې درلودې، ټارلېنګ محکمې ته کش شو او د شپږو مياشتو لپاره زندان ته ولېږدول شو. کلونه وروسته هغه د انګلستان بانک مشري له لاسه ورکړه، ګورډن ريچارډسن(د ټارلېنګ د محاکمې يو وکيل) دا چې ويې نشواى کړاى چې ټارلېنګ د خپلو اعمالو په جزا ورسوي، خواشيني ځرګنده کړه خو د خواشينۍ دا ځرګندونه يې ډېره ناوخته وه او سېنګاپور لپاره يې کومه ګټه نه رسوله.

د سېنګاپور د پولي ادارې نېک شهرت په کار کې د دقت او قاطعيت په تړاو، يو وخت په ۷۰ او ۸۰ کلونو کې د ازموينې لاندې ونيول شو. چې دې ادارې د فعاليت له اجازې ورکړې څخه کريډيټ او کامرس انټرناسيونال يا بي سي سي اى بانکونو ته، چې په لوګزامبورک کې د يوه پاکستاني وکړي لخوا ثبت شوى و. د سعودي عربستان د شاهي کورنۍ غړي، بحرين، ابوذبۍ او دوبۍ څخه تشکلېدل. دا بانک د نړۍ په ۷۳ هېوادونو کې ۴۰۰ څانګې درلودې، په اروپا، منځني ختيځ افريقا او امريکا کې وې. دا بانک په ۱۹۷۳ کال کې په سېنکاپور کې د کار کولو وړانديز وکړ. له هغه ځايه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بانک کاري تجربه نه درلوده او د ملاتړ پانګه Capitalization يې کافي نه وه، موږ د هغه وړانديز د فعاليت نه د نه موجوديت له امله رد کړ، ياد شوی بانک په ۱۹۸۰ کال کې خپله درخواستي نوې کړه، د سينګاپور پولي اداري هم نوموړې درخواستي رد کړه، ددې ادارې په نظر، د بانک نړيوال باور کمزوری و.

ددې سربېره بي سي سي ای د خپلې خپلواکۍ نه تېر نشو. په ۱۹۸۲کال کې وان اونن چې موږ سره يې د اسيايي ډالري بازار په جوړولو کې کومک کړی و د بي سي سي ای څخه د درغواستۍ په اړه د معلوماتو غوښتونکی شو. په عين حال کې، د مرکزي بانکونو مديرانو په پرلپسې توګه کوه بينګ سينګ ته چې د سينګاپور د پولي او مالي ادارې مشرمدير و ويلي و چې هغوی د بي سي سي ای د سالتو لپاره چندان ډاډمن نه وو. نو ددې لپاره هغه وخت چې وان اونن ماسره ملاقات وکړ ما غوره وګڼله چې د کوه-بينګ- سنګ د موقف څخه ملاتړ وکړم.

بي سي سي آی پرته له دې چې خپه شي يو ځل بيا د هرالډ وېلسن(د برتانيې لومړي وزير) لخوا مخکې راغی. د سپارښتنې هغه ليک چې وېلسن په همدې اړوند زما لپاره ليکلی و، زما په نظر عجيبه راغی داسې چې هغه، د معمول خلاف ليک لاسليک کړی و، داسې څرګندوله چې نوموړی له اصلي مطلب نه ناخبره دی او دا يې د خپل ملګري د خوشالولو لپاره ليکلی و. د بي سي آی درغلي او قانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کړنې د نورو بانکونو لپاره د ډېر زیان اړولو سبب شو او ترهغې چې کړکېچ پای ته ورسېد خپلې ناوه اغېزې یې په پولي او مالي مرکزونو اړولې و. کله چې بي سي سي آی وتړل شو د خپلو قرضدارانو او حسابدارانو څخه ۱۱ میلیارده قرضداره و. نو ځکه سېنګاپور له دې بحران څخه بچ شو. چې موږ حاضر نه شو هغه منلي شوي معیارونه د مصلحتونو او انډیوالۍ قرباني کړو.

د سېنګاپور د پیسو اداره د بروناي ملي بانک وړاندیز هم رد کړ. دا بانک د یوه مشهور چینایي چې سېنګاپور کې مېشت و او کوتیک پات نومېده، اداره کېده. کوتیک پاټ د بروناي ملي بانک واخیسته او په ۱۹۷۵ کال کې د سلطان بروناي ورور، شهزاده محمد بولیکا چې د بانک رییس و دې ته مجبور کړ چې د سېنګاپور پولي اداري څخه یو وړاندیز وکړي ترڅو د هغه بانک د فعالیت جواز وکړي. څو میاشتې وروسته، یو بل مکتوب موږ ته خبر راکړ چې د شهزاده محمد بل ورور چې سوفري بولیکاه د یاد شوي بانک د اجراییه ریاست معاون ټاکل شوی دی. تر هغه ځایه چې کوتیک د بورناي شاهي کورنۍ لخوا حمایه کېده د سېنګاپور د پیسو ملي اداري خپله وروستۍ پرېکړه ما ته راواستوله. ما د سېنګاپور د پیسو اداري د هغه بانک د درخواستۍ د رد څخه خپل ملاتړ وکړ. او دا پرېکړه مې یو ځل بیا په ۱۹۸۳ کال، کله چې بانک نوې غوښتنلیک ورکاوه وکړه، تکرار مې کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطان په ۱۹۸۲ کال کې د يوه بېړني فرمان له مخې د بروناى ملي بانک د تړلو امر صادر کړ. د بانک په قرضو کې د درغليو او بې نظمۍ فکر کېده، چې نژدې ۱۳ ميليارده ډالره کېدل، د خلکو د خپلو حسابونو د راويستو لپاره پر بانک ورغلل. څرګنده شوه چې ښاغلي کوتيک د دې بانک پيسې پخپلو شخصي کارونو له هغو څخه د لندن بانک د اکثريت مديرانو د ونډو اخيستل او نوره ناسمه ګټه يې ترې اخيستله. دهغه مشر زوی چې د بانک رييس و په بروناى کې بندي شو، د سينګاپور بانکونه، په ځانګړي ډول بهرني بانکونو ۴۱۹ ميليونه ډالر د بروناى ملي بانک ته قرضه ورکړې وه. ښاغلي کوتيک له دوه کالو وروسته وکړای شول چې ياده قرضه بيا ورکړي.

د سينګاپور پولي اداري د (ګاه بينګ سينګ) تر مشرۍ لاندې وکړای شول چې د سينګاپور مالي نظام او موسساتو باندې قوي څارنه وکړي ترڅو د نړۍ يوه پولي او مالي مرکز په توګه راڅرګند شي او مرسته وکړي.

د سينګاپور پولي اداري څلور واړه بانکونه وهڅول چې نور واړه سيمه ييز بانکونه وپېري او ځان سره يې مدغم کړي. ترڅو لوی او ځواکمن شي او وکړای شي د نړيوالو لويو بانکونو سره سيالي وکړي. (موډي) د امريکا د مالي شرکتونو د درجه بندۍ دفتر، زموږ څلور بانکونه د وړتيا او د پانګونې ميزان له مخې د نړۍ په غوره بانکونو کې شمېرلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه **۱۹۸۵** کـال کـې د سـېنګاپور پـولي اداره اړه شـوه د بحـران پـه مدیریت چې د ونډو پـه بـازار کـې راغلـی و مرسـته وکړي. قضـیه داسې وه چې د ونډو محتکـرین، پـه ځـانګړي ډول د تـان کـون سـوان شـرکت د Pan Electric Industries ltd شـرکت ونـډې او د نـورو مـالیزیـایي شرکتونو، پـه بـازار کې د هغـوی د بیو نـه پـه لـوړ قیمت د ضـمانت پـه ډول زموږ د ونډو شرکتونو سره پـه امانت پر ایښي وو.

او ژمنه یې کړې وه چې په ټاکلي تاریخ به هغوی پـه لـوړ قیمت بیـا ځلي پېري. کلـه چې د ونـډو بیې رانښـکته شـوې او د هغـوی پیسـې ختمې شوې، هغه شرکتونو چې خپلې ونډې یې موږ د قرضه ورکوونکو سره ایښې وې، ویې نشـوای کړای د هغو ونډو پخوانی قیمت ترلاسه کړي. د سېنګاپور د اسعارو د بدلون بازار د دریو ورځو لپـاره وتـړل شـو، پـه عین حال چې د سېنګاپور پولي ادارې د څلورو لویو بانکونو سره **۲۴** ساعته کـار پیـل کـړ او بېړنـی صندوق یې رامنځـتـه کـړ. دا ۱۸۰ میلـون ډالري صندوق زیانمنو ونډه لرونکو د ژغورلو او د سېنګاپور د ونـډو بازار د مخنیوي لپاره رامنځته شو.

ښاغلي کوه بینګ سېنګ د سېنګاپور د اسعارو د تبادلې بـازار(SES) دې ته جوړ کړ چې چې د بازار د سېستماتیک سقوط مخنیـوی وکـړي او د پانګوالو باور بیـا ډاډمـن کـړي. دا حالـت د سېنګاپور لپـاره ډېـره پېچلې او خطرناک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې په راتلونکي کې ددې ډول پېښو څخه مخنيوی وشي، د ونډو صنعت قانون مو تعديل کړ او ونډو پلور شرکتونو د احتياط شرايط مو نور هم قوي کړل. دې چارې د پيرودونکو ملاتړ له ځان سره لوړ کړ، دې شرکتونو ددې پرځای چې خپلې پانګې لوړې کړي يو بل سره مدغم شول او په دې ترتيب يې خپل مالي توان ځواکمن کړ. موږ په سينګاپوري شرکتونو کې بهرنيانو ته د شراکت او ونډې اجازه ورکړه. ددې سربېره هغه شرکتونو چې ملکيت يې په بشپړ ډول د بهرنيانو په لاس کې و خو زموږ د اړتيا وړ مهارتونه او خدمات يې وړاندې کولای شول، په سينګاپور کې مو ورته د فعاليت جواز ورکړ. زموږ د همدې مدبرانه اقداماتو په سبب و چې د سينګاپور د ونډو بحراني بازار چې په ۱۹۸۷ د اکتوبر په ۱۹ نېټه د نړۍ د ونډو په بازار را نازل شوی و موږ وکړای شو چې له دې کړکېچ څخه په بريالۍ توګه ځان وباسو. دا ورځ چې د تورې دوشنبې په ورځ مشهوره شوې، د نړۍ د ونډو بازار سقوط وکړ او د هانک کانګ د ونډو بازار مجبور شو چې د څلور ورځو لپاره بند او وځنډوي. خو د اغېزمنو مقرراتو او د سېستم ثبات، د سينګاپور د ونډو بازار هېڅ ډول زيان ونه ليد.

يو بل پرمختګ چې د سينګاپور د پولي مرکز په نصيب شو هماغه د سينګاپور نړيوال پولي بازارس (Singapore International Monetary Exchange) جوړېدل و. د سينګاپور د سروزرو بازار په ۱۹۸۴ کال کې خپل معاملات پراخه کړل. دا ډول معاملات د (Gold futures) په نوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادبدل، دا نوی پرمختګ راتلونکی هم ډاډمنوي. په پایله کې د سېنګاپور د سروزرو بازار نوم د (سېنګاپور نړیوال د پیسو بازار SIMEX) باندې بدل شو ، د نړیوالو موسساتو د باور جلبولو لپاره، موږ SIMEX د شیکاګو بازار په شان جوړ کړ، پدې بازار کې بیې په لوړ غږ اعلانېږي او د بازار د ټولو ګډونوالو تر غوږونو رسېږي. ددې سربېره موږ د شېکاګو د امتعه بازار متقاعد کړ، د متقابل حساب تصفیه له SIMEX سره ومني. دا کار ددې سبب شو چې سوداګري په دواړو بازارونو (سېنګاپور او شیکاګو) کې ۲۴ ساعته دوام پیدا کړي. دې انقلابي طریقې پانګوالو ته اجازه ورکوله چې د اضعافي لګښتونو پرته په شېکاګو کې د قیمتي اسنادو معاملې پیل او په سېنګاپور کې یې پای ته ورسوي او یا ددې سرچپه، په سېنګاپور کې معامله پیل او په شیکاګو کې یې پای ته ورسوي.

د امتعه سوداګرۍ کمېسیون په متحده ایالاتو کې د راتلونکي قیمتونو پر بنسټ زموږ او شیکاګو ترمنځ دا قرارداد مناسب تشخیص کړ او د تاییدۍ ټاپه یې پرې ولګوله. د متقابل حساب د سېسټم تصفیه د SIMEX د جوړېدو راهیسې تر اوسه د هیڅ ډول ستونزې پرته خپل فعالیت ته ادامه ورکوي، کله چې نېک لیسن د SIMEX د سوداګرو څخه د بیرینګز شرکت اړوند ، په ۱۹۹۵ کال کې یو احتکاري عملیات د نیکای راتلونکي څانګې له یوه میلیارد ډالرو ډېر زیان یې وکړ. که څه هم هغه د بیرینګز بانک د تباهۍ سبب شو ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د SIMEX نور غړي او پېرودونکي له دې ځايه له زيان سره مخ نه شول. چې دا چاره د دوی د داخلي ثبات او ښه مديريت و.

په ۱۹۸۴ کال کې، SIMEX د ډالرو او يورو د راتلونکي ربع د قراردادونو سوداګري پيل کړه. دا سوداګري ډېر ژر د راتلونکي ربع قراردادونو د اروپايي قرضو په پراخوالي سره دوام وکړ، په کال ۱۹۹۸ کال کې SIMEX د سيمه ييزو ونډو د قراردادونو سلسله، له هغوی څخه د جاپان د قيمتي ورقو ونډه، تايوان، تايلينډ او هانک کانګ لاسته راوړل. په ۱۹۹۸ کال کې د لندن چاپ د مالي او پولي نړيوالې مجلې د نړيوالو ونډو جايزه د سينګاپور SIMEX ادارې ته ورکړه.

ياده اداره د ونډو يوازينی بازار په اسيا کې و، چې دا جايزه يې د څلورم ځل لپاره لاسته راوړې وه. پداسې حال کې چې د تقاعدي صندوق پس اندازونو، زمونږ مالي ذخاير او کلنۍ بوديجه مخ په ډېرېدو وه. داسې په نظر راتله چې د سينګاپور پولي اداره دا پيسې په اوږد مهاله لارو چې اعظمي ګټه يې لاسته راتلله، پانګونه کوله.

ما دا مسله د کېنګ سووی سره په منځ کې واچوله او له هغه نه مې هيله وکړه چې موضوع مطالعه کړم. له مطالعې وروسته، کېنګ سووی په ۱۹۸۱ کال د مۍ په مياشت کې د سينګاپور حکومت د پانګونې شرکت يا GIC تاسيس کړ. زه رييس، کېنګ سووی مرستيال او ځينې وزيران، ددې شرکت د مديره هيت غړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کېنګ سووي د اړيکو له لارې له ډېوډ راوتشايلډ ، موږ د روتشايلډ او زامنو شرکت د GIC د مشاورينو په توګه وګمارل. دې شرکت خپل يو کارپوه زموږ په واک کې راکړ، ترڅو زموږ د پانګونې شرکت په خپو ودروي. ددې سربېره موږ يو شمېر امريکايي او انګليسي مديران وګمارل. دې مديرانو ، هغه سېستمونه چې د پانګونې لپاره په بېلابېلو برخو کې ورته اړتيا وه، رامنځته کړل. د مشرۍ لپاره د شرکت د مديريت ټيم ، يانګ پونګ هاو(Yong pung How) د GIC شرکت د عامل مدير په توګه مقرر کړ. نوموړي جيمز ولفينسن چې وروسته د نړيوال بانک رييس شو ، په ياد شوي شرکت کې د پانګونې ستراتيژۍ د سلاکار په توګه وګماره، دې متخصصو اشخاصو په تدريجي ډول سېنګاپوري متخصصين وروزل چې د سېنګاپور د پولي ادارې څخه GIC شرکت ته انتقال شوي وو. ددې ډلې په سر کې، نګ کاک سانګ او تی کاک پينګ حضور درلود. د ۱۹۸۰ کلونو په پای کې اينډو او تيم د پانګونې د فعاليتونو کليدي او مديريتي مسوولیتونه پرغاړه واخيستل او نورنو بهرنيو کارپوهانو ته اړتيا نه وه.

په پيل کې GIC يانې د سېنګاپور حکومت د پانګونې شرکت، د حکومت د مالي زېرمو مسووليت پر غاړه درلود. په ۱۹۸۷ کال کې، ددې موسسې ظرفيت دومره کچې ته لوړ شوی و چې کولای يې شول د د سېنګاپور د پولي کمشنرانو بورډ او د سېنګاپور پولي ادارې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله زېرمې هم پر غاړه واخلي. په ۱۹۹۷ کال کې GIC پدې وتوانېدلې وه چې د ۱۲۰ میلیونو ډالرو مدیریت پرغاړه ولري. د GIC اداري مهمه دنده دا وه چې زموږ پانګونې د خصوصي شرکتونو، د پرمختللو دولتونو قرضې، او نقدې پیسې تعبیه او ووېشي.

پدې کې شک نشته چې ډېرې کتابونه وجود لري، چې اصول او د بازارونو کړندلاره روښانوي. خو دا کتابونه داسې نشي کولای چې د راتلونکو بیو وړاندوینه او یا د ډاډمنې ګټې تضمین زده کړي. په ۱۹۹۷-۹۸ کلونو کې د سېنګاپور د پانګونې دولتي شرکت کولای شوای د الماني مارک په جیګېدو او یا د ډالرو پروړاندې د جاپاني ین د ټیټېدو سره په میلیاردونه ډالره ګټه ترلاسه کړي.

خو پدې کې شک نشته چې پانګونه کې ستونزې شته، زما ترټولو لویه موخه د پانګونې په برخه کې دا وه چې لوړه ګټه ترلاسه کړم. خو هغه څه چې ما غوښته دا وه چې د خپلو سپما حسابونو ارزښت او امنیت وساتم او مناسبه او عادلانه ګټه ترلاسه کړم. د سېنګاپور پولي مرکز د هانک مرکز په نسبت د ډېرو مقرراتو تابع و. منتقدین په دې اړه داسې لیکلي: په هانکانګ کې، په مشخص ډول د قانون توسعه نده منع شوې. جواز لري؛ پداسې حال کې چې په سېنګاپور کې هغه څه چې قانون یې اجازه نه ورکوي، منع شویدي. دې منتقدینو دا هېره کړې وه چې هانکانګ د انګلیستان د بانک او بیرغ د ملاتړ څخه برخمن و. سېنګاپور دا ډول یو ملاتړ نه درلود؛ پداسې یو حالت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سېنګاپور د هانکانګ غوندې ملاتړ نه درلود، په سختۍ يې کولای شوای چې د بازار د سقوط په صورت کې بيا ځلي خپل ځان جوړ کړي. سېنګاپور مجبوره و چې په لومړي قدم کې خپل شهرت پخپله او په خپلواک ډول ټينګ کړي. بهرنيو بانکوالو ماته ويل چې هرکله چې موږ د قيمتي پانګو د توليداتو په پېر او پلور، ددې نه مخکې چې په نورو بازارونو کې هغوی ته اجازه ورکړو، د سېنګاپور بازار په نور هم چټک پرمختګ وکړي. ما دې ډول توصيو ته په ځيرتيا سره غوږ نيوه، خو د اقدام يا مداخله مې نه کوله؛ ځکه چې زما لومړيتوب دا و چې تر هرڅه مخکې موږ بايد خپل شهرت ديوه با اعتباره او يوه سالم مالي مرکز په توګه خپل باور تثبيت کړو او ددې چارې لپاره موږ ډېر وخت ته اړتيا درلوده.

له دې نه ورسته چې په کال ۱۹۹۰ کې مې د لومړي وزير پست پرېښود، ډېر وخت مې د بانکي سکتور سره په بوختيا کې تېراوه او پدې بريالی شوم چې د سېنګاپور بانکونو سره ډېره تګ راتګ ولرم. ددې بانکوالو څخه يو يې ليم هوکي نومېده، هغه په سېنګاپور کې د يوه بهرني بانک مدير و او يو زيرک سړی و چې د بهرنيو اسعارو په برخه کې يې ډېرې برياوې ترلاسه کړې وې. هغه زه وهڅولم چې د خپل مالي بازار سياست بانديې بيا کتنه وکړم.

ليم هوکي څرګنده کړه چې زموږ د بازار سياستونه زموږ د اړتياوو څخه پورته وو او ددې سبب شو چې زموږ مالي مرکز ډېره پراختيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي او د نړۍ د پرمختللو مرکزونو کچې ته ورسېږي. د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې زه د يو شمېر لوړپوړو سېنګاپوري مديرانو سره چې د شپږو نړيوالو موسسو مديريت يې پرغاړه درلود ، هغوی سره مو ليدنې لرلې او د هغوی سره مو د نظرونو تبادله لرله، دې مديرانو وويل چې ستاسې شرکتونه ډېره محافظه کاري کوي، د همدې محافظه کارۍ پربنسټ يې زموږ مالي دولتي مالي شرکتونه اضافي پيسې په بانکونو کې د امانت په ساتلي او د احتمالي زيانونو له ويرې په بديل کې ډېر عايد نه درلود.

د بانکي مسلکي مديرانو سره بحث او خبرو اترو له لارې دې پايلې ته ورسېدو چې زموږ شرکتونه کولای شوای د نړيوالو تجربو لرونکو مديرانو څخه په سېنګاپور کې مېشت وو زموږ د پانګونې ګټه يې د ملاحظې وړ لوړه کړه. دې چارې زموږ زموږ د پانګه اچونې صندوقونو ته پراختيا ورکړه، چې زموږ مديران سېنګاپور ته لا ډېرې پيسې وګټي، دا مديران به پخپل وار بهرنه پانګونه جلب کړي.

زما نظر د ثارنې پرډول او بانکي کارکوونکو هغه وخت بدل شو چې په ۱۹۹۲ کال کې د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزير (جورج شولتس) چې په هغه وخت کې د امريکا د يو تر ټولو لوی بانک جی. پي. مورګان J.P.Morgan غړی و ، زه يې د يادشوي بانک غړيتوب ته راوبللم. د جی پي مورګان د بانکوالو سره د مجلسونو له لارې او د هغوی د راپور ورکونې په غونډه کې ګډون چې په هرو شپږو مياشتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ترسره کېدله، موږ د هغوی د کار په اړه معلومات ترلاسه کړل چې هغوی څه ډول ځان نړیوالې بانکوالۍ ته چمتو کړی. د دې بورډ د غړو پوهې، تجربې او کاري ژمنتیا چې ټول مجرب بانکوال وو پرما یې ژور اغېز وکړ، د بورډ غړو ته د نظر او مشورې لپاره بریالي مدیران او پخواني سیاسي مشران د نړۍ مهمو اقتصادي سیمو ته بلل کېدل.

د سیمې څخه زما شخصي معلومات او پېژندنې د بورډ نورو غاړو ته کټور وو، د بورډ د نورو غړو شتون هم د هغوی د خپلو سیمو څخه د معلوماتو لرل او د تجربو د بورډ غړو بله کټوره چاره وه. د منځنۍ اسیا اروپایي او امریکایي هېوادونو سره زموږ ناستو زه دې پایلې ته ورسولم چې سېنګاپور نظر ځینو هېوادونو ته ډېر شاته پاتې دی.

د سېنګاپور دولتي پانګونې شرکت د رییس په توګه ما د بانکوالۍ د چارو په اړه یو سلسله بحثونه د لویو بانکونو لکه امریکایي، اروپایي او جاپاني مدیرانو سره درلودل. د دې بحثونو له لارې مې د نړۍ د بانکونو د راتلونکې لپاره د هغوی لید لوری پیدا کړ. همدارنګه موږ درک کړه چې د نړۍ د لویو بانکونو په پرتله د سېنګاپور بانکونو ته لاره اوږده ده، چې هغه حد ته ورسېږي. د رهبرۍ بورډ غړو او همدارنګه د سېنګاپور بانکونو اجراییه مدیران اکثره د سېنګاپور له وګړو څخه تشکیل شوي وو.

ما دا مطلب د سېنګاپور د دریو لویو بانکونو له رییسانو(د ورای ابحار چین د بانکوالۍ شرکت، دورای ابحار متحد بانک او دورای

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابحار بانک) سره شریکه کړه، د هغو ځوانانو څخه چې هغو يې په دې اړوند موږ ته وړاندې کړل، ما وموندله د هغوی د نړۍ د بانکي ګوانښونو او راتلونکي په اړه خبر نه دي.

ما سينګاپوري بانکونو ته ګوانښ وکړ نن يا سبا سينګاپور د متحده ايالاتو سره ددوه اړخيزو تړونونو په پايله کې يا د نړۍ د سوداګريز سازمان سره په هوکړو کې مجبور شي چې د بهرنۍ بانکوالـه لپاره خپلې دروازې پرانيزي او هغـه ملاتړ چې سيمه ييزو بـانکونو تـرې درلـود لغـوه اعـلان کړي. پـه ۱۹۹۲ کـال کـې يـې پرېکـړه وکـړه چـې د سينګاپور د بانکواله زوړ قالب مات کړم، دې پايلې ته د سيدلی وم چې د سينګاپور بانکونه نوی ليدلوری او ريفورم او بهرنۍ وړتيا تـه اړتيـا لـري. فکر مې وکړ، کـه د سينګاپور درې لوی بانکونـه پـدې اړونـد کـوم کـار ترسـره نکـړي. د سـينګاپور پرمختيـايي بانـک (Devolopment Bank of Singapore) چې دولت پکې ونډه لرلـه بايـد د بدلون او نوښت لپاره لاره پرانيزي. له يوه مناسب شخص د پلټنې وروسته په ۱۹۹۸ کـال کـې د سـينګاپور پرمختيـايي بانـک(جـان اولـډز) چـې د (جی. پـي. مورګـان بانـک) د مديرانو څخـه يـو پـه کـارپوه او مسـلکي مدير و او دهغه بانک د پرېښېدو په حال کې وګوماره، هغه د بانـک د رييس د مرستيال او عامل پلاوی په توګه دنده پيل کړه، زموږ موخـه داوه چې د سـينګاپور پرمختيـايي بانـک د اسيا پـه بـازار کـې پـر يـو پرمختللي بانک بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د دریو کالو په اوږدو کې پرلپسې ډول (کوه بېنګ سېنګ) د سېنګاپور بازار ته د بهرنیو بانکونو له لاسه یې ملاتړ کړی و ، خو اوس پدې نظر وم چې بلاخره هغه وخت رارسېدلی چې پرېږدو د نړۍ ثلور لویو بانکونو لوبغاړي دې ته مجبور کړو چې یا د خپلو خدمتونو په نویو کولو تېر کړو یا په بازار کې خپله ونډه کمه کړو. ما له دې ګوانښ څخه خبر درلود چې ممکنه وه زموږ بانکونه ونشوی کړای بهرنیو بانکونو سره سیالي وکړي او په پایله کې به له منځه ولاړ شي، پدې صورت کې به زموږ دا سې سېنګاپوري بانک درلود چې د بحران په حالت کې پرې اتکا وکړو ، په تدریجي ډول دې پایلې ته ورسېدو چې کوه. بېنګ. سېنګ د سېنګاپور د پولي اداري مرستیال ددې وړتیا نه درلوده چې د نړۍ د بانکوالۍ صنعت سره یو شان ولاړ شي. هغه له حده زیات دداخلي پانګوالو د ملاتړ په فکر کې وو ، ما پدې برخه کې د (جرالډ کوریګن) د نیویارک فدرال ریزرف بانک پخوانی مشر او د براین کووین د انګلینډ بانک لوړپوړی مامور سره مشوره وکړه.

هغوی هر یوه په جلا جلا ډول ماته مشوره او ډاډ راکړ چې سېنګاپور کولای شوای چې دې خوا یې د بانکوالۍ ځواک او د څارنې سېستم پرځای وي لرو له بلې خوا له بحران څخه د ناکامۍ څخه وژغورل شي.

هغه ماته وویل چې د نړۍ عمده مالي مرکزونه لکه د نیویارک او لندن پدې امر تمرکز نه کوي چې پانګوالۍ په فردي ډول ملاتړ وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلکې د هغوی موخه داوه چې د خپل سیستم ثبات او سلامت وساتي. کوریګن وګووین موږ پدې مجبور کړو چې هغه موسسات چې زموږ د پرمختګ لامل ګرځي باید ترې ډېره وېره ونلرو. په کال ۱۹۹۷ کال د لومړي وزیر په اجازه ښاغلي(لونګ) یې پدې کار وګوماره، زموږ د بانکونو او د پانګونې د صندقونو د مدیرانو د مدیرانو سره لیدلي او زموږ د مالي سکتور کړندلارې یې یادې کړیدي. هغه وخت چې په ۱۹۹۸ کال د جنورۍ په لومړۍ نېټه لومړي وزیر (لونګ) یې د سینګاپور د پولي اداري د رییس په توګه وګوماره هغه د اړینو ګامونو په اخیستلو سره د بانکوالۍ په سیستم کې اصلاحات راوستل.

لونګ د سینګاپور د پولي اداري د ځینو کلیدي مامورینو په مرسته د ادارې د جوړښت له مخې نوې کړه او هغوی یې دې ته چمتو کړل ترڅو د کارنوی طرز او د ادارې د پرمختګ لپاره عملي لارې چارې پلې کړي. لونګ او ټیم یې د سینګاپور د پولي ادارې نظارتي طرز ته بدلون ورکړ هغوی دا کار په نرمښت او انعطاف سره ترسره کړ او د خپلو کړنو په طرحه او تطبیق د بانکي صنعت د اړوندو نظرونو سره په پام کې ونیوه، لونګ او ملګرو یې د خپلو مشاورینو په پام کې نیولو سره او د بانکي صنعت د کمېټو سره د سینګاپور د بانکوالۍ ټولې پالیسي ګانې یې تربیا کتنې لاندې ونیولې او هغه یې د نویو شرایطو سره عیارې کړې هغوی د شتمنیو د مدیریت په هڅونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهم ګامونه پورته کړل او د سینګاپور ډالر لوړولو مقررات یې د پانګونې بازارونو د پراختیا په موخه تعدیل کړل.

د سینګاپور پولي اداري د ونډو بازار د کمیشن نرخونه ازاد کړل او د Stock Exchange of Singapore او Sim Exinternation monetary exchange یې وهڅول چې یو بل سره مدغم شي.

د سینګاپور پولي اداري بهرنیو بانکونو ته اجازه ورکړه چې خپلو څانګو او د نقدیه ماشینونه په سینګاپور کې پرانیزي.

له دې لارې به کورنۍ بانکي سکتور به ازاد شي. هغه محدودیتونه چې د بهرنیو بانکونو پر وړاندې وضع شوي وو له منځه یوړل شول او د بانکونو څخه هیله وشوه چې د ورته ترتیباتو پر بنسټ خپله مدیران دې د امریکایي بانکونو پشان د مدیرتونو نوم ایښودنه ترسره کړي. دې کمېټې دنده لرله چې د هغو کسانو پخواني اسناد چې د مدیره پلاوي غړیتوب ته نوماند شوي د مطالعې او ارزونې لاندې ونیسي او خپلې سپارښتنې ونډه والو ته وړاندې کړي.

ددې کمېټې موخه داده چې مدیریتي پوستونو ته وړ، باکفایته، صادق او په کار پوه اشخاص وګوماري. چې نه یوازې ځینو بلکې ټولو ونډه والو ته ګټه ورسوي. بانکونه پدې باور وو چې نرم نظارت طریقه به هغوی ته اجازه ورکړي چې نوي قیمتي اسناد بازار ته معرفي کړي. د هغوی نظر به هغه وخت ډېر ګټور وای چې دا کار یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې کړی وای. ولې مخکې له دې چې د سینګاپور پولي اداري خپله ورتیا په مالي بحرانونو کې ثابته کړې ده، ما تر اوسه دا باور نه و ترلاسه کړی هرهغه چې منع دي ونډه اخیستونکو ته یې اجازه ورکړو، هغه احتیاطي لاره چې موږ په مخکې نیولې وه په هماغه اساس مو د ۱۹۹۸ کلونو مالي بحران په اسانۍ اوښه شکل سره تېر کړل.

ددې بحران د پیښېدو په وخت کې زموږ بانکونه د شې مالي روغتیا څخه برخمن وو، دا بحران زموږ د ونډو د بازار د سقوط سبب نه شو. د ۱۹۸۲ کال نه یانې له هغه وخت څخه چې موږ د خپل اسیایي ډالري بازار پیل کړ، تراوسه یې درې کاله وخت ونیوه، موږ وکړای شول د سالم مدیریت سره خپل باور د یوه نړیوال پولي مرکز په توګه ثابت کړو، د ۱۹۹۷ کال د جولای میاشت نه وروسته، یانې هغه چې د (باټ) د تایلینډ پیسو ارزښت د سقوط په پایله کې شرقي اسیا د مالي بحران سره مخ شوه، د سیمې په اقتصاد او د ونډو پر بازار یو لوی مصیبت نازل شو.

خو ددې مالي کړکېچ سره سره په سینګاپور کې هېڅ بانک د مالي بحران سره مخ نشو. ددې بحران په پایله کې نړیوالو پانګوالو هڅه کوله چې خپلې پیسې د سیمې د بانکونو څخه وباسي چې سینګاپور هم پکې شامل و، په بحراني حالاتو کې هغه وخت چې د پانګه اچونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صندقونو مدیرانو له مالي کړکېچ څخه وېره لري خپل مشتریان او پېرودونکي په تیاره او بې خبرۍ کې ساتل عاقلانه کار نه دی.

نو پدې توګه موږ پرېکړه وکړه چې ژر تر ژره خپلو پیرودونکو ته لومړني معلومات ورکړو، تر څو خپل مشتریان پدې قانع کړو چې زموږ د پانګې اچونې په اړه زموږ مشتریان زموږ په اړه سم قضاوت وکړي. موږ خپل بانکونه وهڅول ترڅو د خپلو پټو زېرمو په اړه معلومات او د خپلو مشتریانو په اړه دروغ معلومات ورنکړي. هغوی عمومي شرایط سیمه ییزو قرضو لپاره عامو خلکو ته وړاندې کړلې، د اغېزمنو کړنو په پایله کې د سېنګاپور پولي اداري نه یوازې دا چې بحران او سقوط سره مخ نه شو بلکې له نوموړې اداره له پخوا نوره هم ځواکمنه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کارګري ټولنو د مرستو جلبول

د (سيح. موی. کوک) د کاريګرو د ټولنې مشر او د ولسي جرګې غړی، همدارنګه د خلکو د عمل ګوند غړی هم و ، له هغه وخته چې د کاريګرو د ټولنو سره همکار وم ماسره ملګری و. هغه د ازادۍ او اخلاص لاس په اړه چې موږ کاريګرو ته د ګومارنې پر محال ورکړي وو نيوکه لرله، خو په عين حال وخت کې يې منله چې ټولنې د بهرنۍ پانګه اچونې لپاره د يوې مناسبې فضا د جوړېدو لپاره دې ته اړتيا ده چې د کاريګرو پر وړاندې نسبتاً يو نرم او غير دښمنانه دريځ ونيول شي. ما ددې لپاره چې د کاريګرو څخه د ناوړه ګټې اخيستنې څخه مخنيوی شوی وي، د کار او کاريګر قانون کې مې تضمين ځای پرځای کړ. هغه بدلونونه چې د ګومارنې او صنعتي اړيکو په قانون کې وارد کړل ډېرې ښې پايلې مو ترلاسه کړې.

د يوه کال په موده کې (۵۲) نوې فابريکې جوړې کړې او ۱۷۰۰۰ نوي کارونه پيدا شول. په ۱۹۷۰ کال کې نوې پانګونې ۲۰۰۰۰ کاري فرصتونه ايجاد کړل، همدارنګه په همدې موده کې ملي عوايد هم ډېر لوړ شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۷۲ کال کې مورږ د (مزد ملي شورا) د ټولنو، دولت او کاریگرو په ګډون سره رامنځته کړه. دې شورا هر کال د هغو ارقامو او معلوماتو څخه چې د دولت لخوا راټولېدل، د مزد کچه، د کاریگرو کاري شرایط مو راتلونکي کال لپاره برابرول. چې له یوې خوا د کاریگرو لپاره د منلو وړ وي، او له بلې خوا په هېواد کې اقتصادي وده تضمین او وهڅوي. د دې شورا توصیو د عمومي لارښوودونو په بڼه کار ورکاوه، او اجازه یې ورکوله چې د کاریگرو او کارفرمایانو ترمنځ د اقتصادي سکتور په بېلابېلو برخو کې په مختلفو پایلو ترسره کېدې. د هماغه لومړنیو کلونو څخه کوه دوی پدې باور و چې د کاریگرو مزد باید د تولید د ګټې څخه ډېر نه وي.

په سینګاپور کې د بحراني روحیې (د خپلواکۍ په لومړي کال) حاکم و، زه یې دې ته وهڅولم چې د کارګرو ټولنو چلند په څو کلونو کې تغیر کړم، د خلکو روحیې پدې تراغېز لندې راغلې وې چې ګوندې د سنګاپور اقتصادي سقوط ګوابن د برتانیې پوځونو د وتو له سببه و. د خلکو روحیه دې ته جوړه شوې وه چې که چېرته مورږ له تاوتریخوالۍ او اعتصابونو ته د پای ټکی کېښږدو نو او اقتصادي ودې او ملي ثبات ته لاره هواره نکړو نو خلک او هېواد به مو له لوی ګوابن او ناورین سره مخ شي او له منځه به لاړ شو.

په عین حال کې د اقتصادي چارو مدیران او د کمپنیو خاوندان مو پدې قانع کړل چې هغوی باید د کاریگرو رضاکارانه مرسته را جلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. پرته له دې د مولدیت د برښت (چې د پرمختګ کلید جوړوي) نشي کولای بریالی شي.

سخت قوانین او ګوابنوونکي خبرې، یوازې نشي کولای د تولید پر ډبرښت اغېز وکړي، دا زموږ سیاستونو پایله وه چې د کاریګرو ټولنې مو دې ته اړ کړې چې زموږ د پلانونو ملاتړ وکړي. هغوی پدې پوه شوي و چې زموږ د اقتصادي سیاست موخه داده چې سېنګاپور په نړیواله کچه یو با عزته او با اعتماده اقتصادي بریالي هېواد په توګه پیاوړی کړو، بهرنۍ پانګه اچونه جلب کړو او خپلو خلکو ته دندې او د کارځایونه جوړ کړو. نو دا چاره سبب شوه چې زموږ ترمنځ د ضدیت او بې ځایه رقابت پرځای د همپالنې او مرستې فضا رامنځته شوه.

په کال ۱۹۶۹ کال کې، زما یو پخواني اشنا، دیوان نایر زما د هڅونې په سبب، له کوالالامپور څخه سېنګاپور ته راستون شو او د NTUC یانې د سېنګاپور د کاریګرو ټولنو ملي کانګرېس په ذمه واخیست، هغه د ۱۹۶۴ کال څخه را پدېخوا هغه کال چې هغه د مالیزیا پارلمان ته وټاکل شو. هلته یې ژوند کاوه، هغه علت چې نوموړی ما سېنګاپور ته راوسته، غوښتل مې چې نوموړی زموږ صنعتي اړیکو ترمنځ سوله او ارامښت وساتي او کاریګر وهڅوي تر څو د خپلو کارونو اغېزمنتیا او نوښتونو ته پراختیا ورکړي. د NTUC د سکرتر جنرال په توګه د (دیوان نایر) موجودیت زما لپاره لویه مرسته وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زما اقتصادي کړندلارې منظمې او همغږې کړې او د کاریګرو ټولنو سره يې رغوونکی، هڅوونکی او مثبت چلند کاوه، د NTUC پخوانۍ رهبرۍ سره د ۱۹۷ څخه تر ۱۹۸۱ کلونو پورې هغه وخت چې پارلمان نوموړی د ولسمشر په توګه وټاکه، هغه وکړای شو د کارګرانو مشران قانع کړي، ترڅو خپلې غوښتنې د نړیوالې سیالۍ سره سمې عیارې کړي او هغو طرحو چې د سینګاپور قدرت يې په نړیواله کچه کمزوری کاوه، ترې ډډه وکړه، هر وخت چې وینسمیوس له سینګاپور څخه لیدنه کوله، هغه او د اړیکو مامور يې نیم.تینګ دو به د اقتصادي حالت په اړه د معلوماتو دېوان ورکاوه، دېوان؛ د اقتصاد بنسټیز ارونه د کاریګرو ټولنې مشرانو ته زده کوه او د د مزدونو درې اړخیزې شورا سره به يې مرسته کوله.

یوه مسله چې دېوان ورسره مخ شو، هماغه د کاریګرو د غړیتوب د شمېر کمېدل و، ځکه د وخت په تېرېدو سره د کاریګرانو ټولنو مبارزاتي روحیه لږېدله او دې چارې په یو ډول ددوی د غړیتوب نه لېوالتیا ښووله. د غړیتوب د کمښت د مخنیوي لپاره دیوان په ۱۹۶۹ کال کې یو سمینار جوړ کړ او په هغې کې يې د کاریګرو د استازي پدې قانع کړل چې د کارګرۍ په نوې فضا سره پخپلو چارو کې بدلون راوړي.

دې موخې ته د رسېدو لپاره د څو کوپراتیفي شرکتونو د کاریګرو ټولنې يې رامنځته کړې. په ۱۹۷۰ کال کې NTUC کوپراتیف د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سېنګاپور ټيکسي ګاني د NTUC Comfort تر نامه لاندې يې بنسټ رامنځته کړ. دا چاره ددې سبب شوه ترڅو له يو شمېر ټيکسيانو څخه چې د ۱۹۲۰ کلونو په اوږدو کې د جواز او غړيتوب پرته کار کاوه دا پروګرام د ۲۰۰ موريس اکسفورډ دوله ټکسي ګانو او د ۲۰۰ انګليسي استېين ډوله بسونو چې د انګليستان په مالي مرسته اخيستل شوي وو پيل شو.

د ۱۰۰۰۰ ټيکسيانو او ۲۰۰ د ښوونځيو سرويسونو په درلودلو سره دې ټولنې په ۱۹۹۴ کال کې د Comfort Group limited تر نوم لاندې د سېنګاپور د ونډو په بازار کې د يوه سوداګريز شرکت په توګه ثبت شوه.

د کليدي غړو د لګښتونو د کمښت لپاره د NTUC په کال ۱۹۷۳ کې يې د NTUC Welcome شرکت د بنسټ ډبره کېښوده. ددې کوپراتيف، ستر پلورنځی، هټۍ او مغازې پرانيستلې چې د NTUC مغازې توکي نظر د بازار نرخونو ته ارزانه ترلاسه کولای شول، وروسته نوموړی کوپراتيف د NTUC fair price په يو لوی سوداګريز سوپر مارکېټ بدل شو او بېلابېلې څانګې يې لرلې چې د توکي يې د عمده پلورنځيو پر بنسټ ارزانه ورکول. بل کوپراتيف چې د NTUC د غړو ژوند او روغتيا يې بيمه کول او د NTUC income په نوم ياديده، وروسته يې د موټر او نورې بيمې هم زياتې کړې، دې کوپراتيف مسلکي او په کار پوه مديران په کار وګومارل. دې تجربې د ټولنو مشرانو ته دا ورزده کړه چې څنګه يو سالم او اغېزمن اقتصادي مديريت ترسره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه

موږ په سوسالیزم، یانې په ټولنه او اقتصاد کې د خلکو عادلانه ونډې باندې باور لرو، وروسته پوه شو چې په یوه تولیدي اقتصاد کې شخصي انګېزه او انفرادي رول رغنده او ټاکوونکی رول لري. خو د خلکو وړتیاوې بېلابېلې دي، که د کار پای په بشپړه ډول د بازار تابع جوړ شي، وضع به اخر دې حالت ته راشي چې په پایله کې به یې ډېر لږ خلک به یې لوی ګټونکي وي، ځینې نور به منځنې ګټونکي او ځینې به د ملاحظې وړ په بایلونکي کټګورۍ کې وو.

دا حالت به طبعاً په ټولنه کې د ګډوډۍ سبب شي، ځکه چې په ټولنه کې به د عدالت خوښې وجدان ته زیان ورسوي. رقابتي ټولنه کې چې په هغه کې ګټونکي او بریالي خلک د هرڅه درلودوونکي وي او بایلوونکي خلک هرڅه له لاسه ورکړي. یانې د هانک کانک د ۱۹۲۰ کلونو پشان ټولنه، د سېنګاپور لپاره د منلو وړ نه وه. هغه مستعمراتي حکومت چې له بهره ورته هدایت کېده اړ نه و چې هر پنځه کاله وروسته ټاکنو سره مخ شي، خو د سېنګاپور حکومت له داسې یو حالت سره مخ و، د افراطي توپیرونو د هوارولو لپاره لکه د ازاد بازار، موږ مجبور و چې د ملي عایداتو په بیا وېشلو لاس پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو، او د سبسیډۍ ورکولو له لارې خپلې چارې پیاوړې کړو چې تولیدي وړتیا او د وطنوالو عایدات یې لوړول.

د هغو چارو په سر کې چې د وطنوالو تولیدي قدرت یې لوړوه، هغه ښوونه او روزنه وه، د اوسېدو مېنې او د روغتیایي خدماتو وړاندې کول هم پدې برخه کې د خپل اهمیت څخه برخمنې چارې وې. خو د شخصي روغتیایي خدمتونو او د تقاعدي امتیازاتو لپاره لپاره د حل لارو کتل څه اسانه کار نه و، موږ ټولو دې چارو ته د عملي لیدلوري له مخې چلند کاوه، که موږ د عایداتو په وېش او د مالیو په اخیستو کې افراط کړی وی، هغه فعال او بریالي خلک چې شتوالی یې زموږ اقتصادي ودې لپاره کلیدي اهمیت درلود، ناهیلي کېدل او د خپلو چارو څخه کېدل. موږ د یوې بلې ستونزې سره چې مخ وو هغه داوه چې څرنګه د اقتصادي غبزمنتیا او د عایداتو عادلانه وېش په منځ کې او له بلې خوا مناسب او د منلو وړ عدالت تامین کړو.

زما د فکر یوه لاره داوه چې د سېنګاپور هر اوسېدونکی د خپل هېواد راتلونکي جوړولو لپاره برخمن کړم. زه دداسې یوې ټولنې غوښتونکی وم چې هر غړی یې کور او سر پناه ولري. مه هغه توپیرونه چې ددولت اړوند د ټیټو اجارو او شخصي کورونو ترمنځ موجود و لیدلي و. هغه ودانۍ او اپارتمانونه چې ددولت لخوا هغو خلکو ته ورکول کېدل چې عاید یې ټیټ و، په ارزانه بیه په اجاره ورکول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېده، د نړېدو او خرابېدو په حال کې وو. خو د شخصي اپارتمانونه به تل پاک ساتل کېدل.

دې پرتلې زه پدې باوري کړم وم چې کورنۍ هروخت د خپلو کورونو خاوندان اوسي. هېواد به څو ځله تردې باثباته وي، له دې نه ورسته چې موږ د ۱۹۶۳ کال تاکنو کې بريالي شو، ترهغې چې سينګاپور لا د ماليزيا يوه برخه وه، ما د پرمختګ او استوګنې بورډ پرانيستنه، چې د خصوصي ماليکيت د پراختيا پروګرام اعلام کړي. موږ نو موړی بورډ په ۱۹۶۰ کال کې د قانون په چوکاټ کې جوړ کړی و، ترڅو د د کاريګرو لپاره ارزان قيمتې ودانۍ جوړې کړي. د پرمختګ او استوګې بورډ په ۱۹۶۴ کال کې د کور پېرودونکو ته قرضيې ورکولې چې په ټيټو بيو او د ۱۵ کالو کېښت سره ملګري وو. خو دا پروګرام بريالی نشو، ځکه هغه چاچې د کور د اخيستلو لپوالتيا لرله، ددې پروګرام په چوکاټ کې اړو چې ۲۰ سلنه د خريد بيه د قرارداد د لاسليک مهال په نقدي ډول ادا کړي.

ډېرې داسې پېرودونکي موجود و چې ددې وسه يې نه درلوده چې دغه ۲۰ سلنه پيسې ورکړي. د خپلواکۍ د ترلاسه کولو وروسته هغه څه چې زه يې ناارامه کولم دا وه چې رايه ورکوونکي په بشپړ ډول د ښار داوسېدونکي څخه تشکيل شوي وو. زما مشاهداتو څرګندوله چې څه ډول د ښاريان تل د حکومت په مخالفت کې رايه ورکوله، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې موخه مې پرېکړه کړې وه چې د سېنګاپور کورنۍ د کورونو خاوندان کړم، پرته له دې به ثبات ته رسېدل اسانه کار نه و.

د استوګنځي پروګرام د طرحې په اړه زما نظر دا و چې د ځوانانو کورنۍ را وغوښتل شي چې عسکري خدمت په یو دود بدل شي، د سرتېري کورنۍ به خپل کور نه درلود، سرتېری به ژر تر ژره دې پایلې ته رسېده چې هغه د پانګوالو د شتمنیو څخه دفاع کوي، نه د خپل کور کلي څخه، زه پدې باوري وم چې د نوې ټولنې لپاره د مالکیت د داوې احساس چې زموږ په ټولنه کې یې یې ژرې ریښې نه درلودې، حیاتي ارزښت درولود.

د دې نظریې په پلي کولو کې کېنک سووي، د دفاع وزیر په توګه زما لوی ملاتړی و، نورو وزیرانو هم د کورونو مالکیت یو امر ګڼه خو پدې نظر نه و چې ګوندې مالکیت ډېر حیاتي ارزښت لري.

پر کثیفو او غیر روغتیایي ځایونو باندې د پخوانیو استوګنیزو ناحیو د بدلولو څخه مخنیوی

ددې لپاره چې پرېښودو پخواني استوګنیز ځایونه پر چټلو او کنډوالو بدل شي، په ۱۹۸۹ کال کې مې د ملکي پرمختګ وزیر ته وړاندیز وکړ، چې ددې وخت را رسېدلی ترڅو پخوانۍ ودانۍ د حکومت د بودیجې څخه په ګټنې بیا ورغوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کیفیت یې تقریباً د نویو ودانیو تر حده لوړ کړو او پردې وړاندېز مو هوکړه وکړه او یو شمېر یې بهر ته ولېږدول ترڅو پوه شي چې پخوانۍ ودانۍ څنګه ساتل کېږي، پرته له دې چې په هغه ځای کې کوم اوسېدونکي او سېدل ورته مزاحمت وشي. دې مامورینو دا ډول بېلګې په المان، فرانسه او جاپان کې وموندل. د دې مامورینو د موندنو پربنسټ د استوګنې پرمختګ بورډ په یو ننداره ییز پړاو سره د پخوانیو ودانیو پر بیارغونه پیل وکړ. پدې پړاو کې د استوګنې پرمختګ بوډ، پرهر زاړه کور ۵۸۰۰۰ ډالره لګښت وکړ او نوموړو کورونو ته یې پخلنځي، تشنابونه او د کالو وینځلو کوټې جوړې کړې. د دې لګښت پر وړاندې د کور خاوند مسوولیت درلود چې ۴۵۰۰ ډالر استوګنیز پرمختګ بورډ ته تحویل کړي.

د پخوانیو ودانیو چارچاپېره او بهرنۍ دېوالونه بیا ورغول شول، ترڅو د نویو شخصي جوړشویو استوګنیزو کورونو په ستنډرډونو سره برابر اوسي. چمنونه، شنې سیمې او د کورنیو لپاره سرپټې ځایونه له سره ورغول شول. په پایله کې دې بیارغونې د پخوانیو استوګنیزو کورنو قیمتونه ډېر لوړ کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاعدي حقونه

یوه لویه مسله چې موږ ورسره لاس او ګرېوان و هماغه د کاریګرو د زړښت د وخت د تقاعدي حقونو تامین و.

په اروپا او امریکا کې دا حقوق د دولت لخوا وړاندې کېږي او د مالیه ورکوونکو لخوا تمویلېږي. موږ پرېکړه وکړه چې هر کاریګر باید پخپله خپله د زړښت د وخت سپما د CPF صندوق کې جوړه کړي، موږ په ۱۹۷۸ کال کې اجازه ورکړه چې نوموړی صندوق د پانګه اچونې موخو لپاره د شخصي صندوق په توګه د ګټې وړ وګرځي دهغه کال په پیل کې، حکومت د سینګاپور په ښاري سرویس په چوپړتیاوو کې اصلاحات راوستلي وو. ددې اصلاحاتو په تعقیب د سینګاپور د ښاري سرویس چوپړتیاوو د ونډو شرکت یا Singapore Bus Service LTD جوړ کړ او د ونډو په بازار کې یې ثبت کړ، په عین حال کې د CPF صندوق ګډونوالو ته مو اجازه ورکړه چې هر کس تر ۵۰۰۰ ډالرو پورې خپلې راټولې شوې پیسې ددې شرکت د لومړنیو توکو په اخیستو کې ولګوي.

پدې کار سره ما غوښتل ددې شرکت د ونډو مالیکیت څومره ژر چې کېږي ددې شرکت پر ځینو ګډونوالو ووېشم، ترڅو ګټه یې کاریګرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ورسېږي چې په حقیقت کې یې د ښاري سرویس د خدماتو مستهلکین پورې اړه درلوده.

دا چاره ددې سبب کېده چې د ښاري سرویس د خدمتونو د بیې په شدت سره له لاسه ورکولې او ددې خدمتونو اړتیاوې دولتي سبسیډۍ ته لرېدلې.

دې بریا پسې په GPF کې د راټولو شویو پیسو څخه ګټه اخیستل مو ازاد کړل او اجازه مو ورکړه چې دا پیسې په سوداګریزو او شخصي صنعتي ملکیتونو کې د پانګه اچونې، د اعتباري شرکتونو ونډې او سروزرو په برخه کې ترې ګټه واخیستل شي. په هغه صورت کې چې ددې مشترکینو د پانګه اچونو ګټه هغه کولای شول خپله اضافي ګټه له صندوق څخه بهر کړي او مصرف یې کړي.

ددې احتمال لپاره چې د غړو د ټولو سپما حسابونه د مو له منځه وړي وي. محافظتي لازم شرایط مو په پام کې نیول او پلي کول به مو د ۱۹۹۵ کال په راتلو سره ۱،۵ میلیونه د سي پي اېف غړي د سېنګاپور د ونډو د بازار د لومړي طراز شرکتونو کې ثبت شول پانګونه کړې وه. په کال ۱۹۹۳ کې هغه وخت چې د سېنګاپور د ټلیکام شرکت ونډې مو د لومړي ځل لپاره اشاعه کړې، د هغوی ډېر شمېر مو په د بازار څخه په ټیټه بیه په ټولو بالغو ښاریانو خرڅه کړه، زموږ موخه له دې کار څخه دا وه چې زموږ مبالغ چې دولت د کلونو په اوږدو کې سپما کړې وې بیا ځلي یې په ټولنه کې وویشل. موږ غوښتل چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد وګړي د وطن د يو لوی شرکت د ونډو مالکان شي او د خپل هېواد په اقتصادي پرمختګ کې لوی رول ولوبوي.

ددې لپاره چې نقدي پيسې ترلاسه کړو، موږ ونډه والو ته د بونس د ونډې د ترلاسه کولو حق ورکړ. دا امتياز د لومړي، دوېم، درېم او شپږم ځل د تطبيق وړ وو چې په لومړي پړاو کې د ونډه والو ته ورکړل شوی وو.

پدې سره ونډه وال هڅول کېدل چې خپلې ونډې د ډېر وخت لپاره وساتي چې وکړای شي په نقدو پيسو يې خرڅ نکړي. دا کړندلاره ددې سبب شوه چې تر ۹۰ سلنه د سېنګاپور کاريګر د سېنګاپور د ټيليکام خاوندان شول. د ونډو په بازار کې د کاريګرو دا ډول ونډه اخيستل په اټکل ډول په نړۍ کې يو لوی شمېر دی چې وجود لري.

زما ليدنو دا څرګندوله هغه چا چې خپل شخصي کورونه لرل څو ځله ښه ساتل، نظر هغو ته چې په کرايه يې ورکړي وو.

له دې ليدنو څخه ماته پته ولګېده چې پر مالکيت د وياړ احساس د هر انسان طبعي غريزه ده. د ۱۹۵۰ او ۱۹۶۰ کلونو په ستونزو او لاريونونو کې عادي خلکو پراخ ګډون کړی و، دوی به کتارې ماتولې، دولتي تاسيسات يې تخريبول او موټرونو ته يې اور ورته کاوه، خو د ۱۹۶۰ کلونو په منځ کې يانې هغه وخت چې ډېری خلک د کورونو خاوندان شوي وو، په لاريونونو کې د خلکو چلند په بشپړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول توپير کاوه پدې کلونو کې مې ځوانان وليدل چې خپل موټر سايکلونه يې د واټونو په پارکونو کې ودرولي وو، پخپلو اوږو يې خپل وسايل خوندي ځايونو ته لېږدول، دې چارې زه لا وهڅولم چې هره کورنۍ د فزيکي شتمنۍ خاوندانې کړم، زه پدې باور وم چې دا کورنۍ خپله شتمني د زړه له کومې ساتي، زما د باور سم والی په عمل کې ثابت شو. موږ پرېکړه وکړه چې د خپلې ټولنې شتمني د شتمنو د ډېروالي سياست له مخې ووېشو، نه د سبسيډي د ډالۍ کولو له لارې، هغه لاره چې موږ پرمخ نيولې وه. هغوی چې د ازاد بازار په برخه کې يې نړيواله او په جايزه نه شوه ګټلې، اجازه مو ورکړه چې نورې با ارزښته جايزې د ازادې سيالۍ له لارې وګټلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په غرب کې د رفاهي پروګرامونو لګښتونه

د انګلیستان او سویډن د ورځنیو لګښتونو پروګرامونو ته په کتو مونږ پرېکړه وکړه چې د دې ملا ماتوونکي سېستم څخه ځان وژغورو. په ۱۹۷۰ کلونو کې مو پام شو چې د دولت لخوا د کورنۍ د سرپرست د مسوولیتونو تقبل په خلکو کې د کاري انګېزې د ضعیف والي سبب کېږي. کورنیو ته نقدي او دوامداري مرستې، په ډېری برخو کې په ټکر کې وې او خلک یې لټۍ ته هڅول. دې ډول مرستو کورنۍ او افراد دې ته هڅول چې د خپل ځان او کورنۍ د هوساینې د کوښښونو څخه اوږې سپکې کړي. جېره خوراک ځینو ته د ژوند په طرز باندې بدل شو، د کاري انګېزې په کمښت سره مو اقتصادي حیثیت یو څه ناسم شو، ځینو نورو د خپلو عایداتو باندې د لوړې مالې له لاسه خپل کارونه له لاسه ورکړل، دې خلکو هم د خپلو اړتیاوو پوره کولو لپاره پر دولت تکیه وکړه.مونږ غوره پوه شو چې د پورته پروګرامونو پرځای پخپلو خلکو کې د کنفوسیوس دود ځواکمن کړو، د دې کړندلارې له مخې د کورنۍ هر مشر د خپلې کورنۍ د اړتیاوو د پوره کولو مسوولیت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول

زموږ پالیسیو او کړندلارو خلک دې ته وهڅول چې خپله ټوله انرژي او قدرت په اغېزناک او ګټورو کارونو ولګوي. پولي ثبات، متعادله بودیجه او د پانګونې ټیټ مالیات او لوړ تولید یې وهڅاوه. ډېری کاریګرو د خپلو ۴۰ سلنه سپما حسابونو سربېره د اضعافي پس اندازونو خاوندان شول چې په بانکونو او پوسخونو کې یې ساتل.

دې ټولو سپما حسابونو دولت سره مرسته وکړه چې چې د بنسټونو جوړول پیل کړي. پدې لړ کې لاندې بنسټونه شامل وو:

- لارې
- پلونه
- هوایي ډګرونه
- بندونه
- د سوداګریزو مالونو بندر
- د برېښنا مرکزونه او د لېږد سټېشنونه
- د اوبو ذخیرې
- د عامه ټرانزیټ سېسټم رغولو مرکز

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د دولتي بې ځایه لګښتونو څخه مو مخنیوی وکړ او انفلاسیون مو دومره کچې ته ټیټ کړ چې مجبور نشولو له بهره قرض واخلو.

د ۱۹۲۰ کلونو راپدېخوا د **۱۹۸۵** کاله پرته چې اقتصادي رکود سره مخ وو، موږ همېشه په لوړ اقتصادي موقف کې وو، د دولت مخارج په منځنۍ کچه ۲۰ سلنه ناسوچه ملي تولیدات جوړول؛ دا رقم د G۷ غړو هېوادونو کې **۳۳** سلنه وو. له بلې خوا زموږ پرمختیایي لګښتونه مو د G۷ غړو هېوادونو څخه څو ځله لوړ وو

په تېرو کلونو کې زموږ موخه داوه چې د خپلې عادي پرمختیایي بودیجې د ملاتړ لپاره کافي ګټه ترلاسه کړو او په عین حال کې د مالیاتي جوړښت له نظره، د خپلې سیالۍ قدرت د نړۍ په کچه خوندي کړو، په ۱۹۸۴ کال کې د مالیاتي عوایدو د مجموعې دوه ثلثه زموږ د مستقیم مالیاتي عوایدو جوړول.

پداسې حال کې دا برخه د G۷ غړو مملکتونو کې د درې څلورمې په حد کې وه، موږ د مالیې له وضعې د مالي ورکړې پر لور حرکت وکړ، په همدې وخت کې د شرکتونو مالیات له ۴۰ سلنه څخه **۲۲** سلنې ته راټیټ شو. سېنګاپور د پانګونې د ارزښت لوړوالی اداره یې له مالیې ورکړې څخه معاف کړه. زموږ مالیه د وسایلو خدماتو باندې چې د پورته د تولید اضعافي ارزښت VALUE ADDED TAX باندې **۳** سلنه موجوده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمـوږ پـر وارداتـو ګمرکـي مالیـات د ۰,۴ سـلنې پـه حـد کـې وه، د انګلیسي سوسیالیستي فلسفې SOAKING THE RICH پر اساس، موږ پـه غیـر منقولـو دارایـي بانـدې ډېـر لـوړ مالیات وضع کـړي وو. خـو قانونپوهـانو او هوښـیارو محاسـبینو (د قـانوني تشـو او محاسـباتي چـال نـه پـه ګټـه اخیسـتنې) د هغـو کسـانو لپـاره چـې ددې مالیـاتو پـه راټولولو بوخت وو، په ۱۹۸۴ کال کې د غیر منقولو اموالو بانـدې مـو مالیات له ۲۰ سلنه څخه ۵ او ۱۰ سلنې تـه راټیـټ کـړل. پـه پایلـه کـې پـه مالیه کې دا بـدلون مـوږ پـدې بریـالي کـړو چـې لـه دې لارې څخـه ډېـره ګټـه ترلاسه کړو.

ځکـه چـې د نویـو مالیـاتو میـزان، د املاکـو خاونـدان، لـه مـالیې نـه تېښـته یې نور پخپله ګټه نه بلله. زموږ د عوایدو ډېره برخه لـه فیسـونو څخه ترلاسه کېدله چې ددولتي خدماتو په بدل کې اچول کېدل، زمـوږ موخه داده چې دا فیسونه په عـین حـال کـې د یـوې نظـارتي وسـیلې پـه توګه کار وکړي، او د دولتي خدماتو د حد نـه زیـاتې غوښـتنې او غیـر ضروري سرچینو څخه مخنیوی وکړي.

د اقتصـاد پایـداره وده د اقتصـادي ثبـات لامـل ګرځـي؛ او اقتصـادي ثبات پخپل وار پانګونه هڅوي او بلاخره د ثروت د پیـدا کېـدو سبب ګرځي. ځکـه مـوږ پـه لومړیـو کـې سـخته پرېکـړه کـړې وه او د سیاسـي موخو ترلاسه کولو لپاره مو بې ځایـه لګښـتونه راکـم کـړل. ومـو کـړای شول چې د حسنه او ښه دوران مو په اقتصاد کې رامنځتـه کـړ، چـې پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټيټو لګښتونو ، لوړو پس اندازونو او د کمو ټولنيزو مخارجو او د لوړې پانګونې ورړ وي

په پايله کې مو وکړای شول د ځوانو بشري سرچينو پر مټ په تېرو دريو کلونو کې د خپلو شتمنيو په پراختيا لاس پورې کړو. په راتلونکو شلو کلونو کې پداسې حال کې چې زموږ نفوس زړښت ته رسېږي.

زموږ اقتصادي وده به ورو شي، زموږ شخصي د سپما حسابونه به ټيټ شي، او زموږ روغتيايي لګښتونه به په نفوس کې د زړو افرادو په زياتوالي سره ډېر شي. دا پداسې حال کې ده چې زموږ يو شمېر ماليه ورکوونکي به په راتلونکي کې لږ وي.

هغه لاره چې موږ کولای شو د لګښتونو په مخنيوي او د زړښت دوران په وخت کې ورسره مقابله وکړو، دا ده نو چې د سپما حسابونو روغتيايي صندوقونه مو ډېر کړل، غوره لاره به داوي چې چې زده کړي او ماهر کډوال خپل هېواد ته جذب کړو ترڅو د مهارتونو ذخيره مو ډېره شي. نو پدې سره به مو د ناخالصو ملي توليداتو او د دولت عايد به مو لوړ کړي وي.

حکومت بايد د ملي ټولنيزو پروژو، مالي ملاتړ ډېر کړي، په هغه صورت کې چې ټولنيزو رضاکاران او د هغوی اداره شتون ولري. ددې بحث په پای کې بايد ووايم چې په هغه صورت کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونیستانو خپل د هلو ځلو نفوذ په ټولنه کې ساتلی وای ، د هېواد په اقتصادي پرمختګ کې به ددې اقداماتو پلي کول اسانه کار نه وی.

له دې نه وروسته چې سینګاپور په کال **۱۹۶۵** کال کې خپلواکي واخیسته، کمونیستي مشران له سخړو او ستونزو سره مخ شوو ، اساسي قانون یې تر پښو لاندې کړ او د خلکو د عمل ګوند څخه بهر شول. موږ له دې فرصته په ګټنې ، د سینګاپور سیاست ته نوې بڼه ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینګاپور د یوه نړیوال سوداګریز او اقتصادي مرکز په توګه

د خلکو عمل ګوند او سني مشران د ځوان نسل سره د اړیکو په حال کې دي. د ۱۹۹۷-۱۹۹۹ کلونو مالي کړکیچ دې نسل ته یوه لویه ازموینه وه، یانې هغه نسل چې په ژوند کې یې ستونزې نه وې لیدلې.د سېنګاپور خلک او مشران په ګډه د دې ستونزو د حل لپاره سره یو شول او پر ستونزو غالب شول او له ستونزو څخه بریالي راووتل

له مالیزیا سره زموږ دې موسمي کړکیچونو او ستونزو د سېنګاپور خلکو ته دا واقعیت ور زده کړل چې د اسیا په جنوب شرق کې ژوند څنګه تېر کړي.

اوس پوښتنه داده چې ایا هغه سیاسي نظام چې ما او همکارانو مې راتلونکي نسل ته جوړ کړی له بدلون پرته به خپل کار ته ادامه ورکړي کنه؟ زه پدې اړوند شک مند وم. د خلکو د ژوند انداز د ټېکنالوژۍ د انقلاب په پایله کې په چټکۍ سره د بدلون په حال کې وو ، د سېنګاپور خلک به په راتلونکي کې د داسې یو ښه ژوند خاوندان اوسي چې پخوا نه به د هېر توپیر لري. سېنګاپور به یو مهم نړیوال سوداګریز ، ټرانزیټي او اقتصادي مرکزونو څخه وي چې د د پوهې او تعلیم پر بنسټ به د هېر پرمختګ وکړي او معلوماتي ټېکنالوژۍ پدې عصر کې به خپلې بهرنۍ اغېزې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارونو سرسبزه (شنه) کول

لویه ګټه چې موږ وکړه هغه وخت و چې د جبوب شرقي هېوادونو رهبرانو هوډ وکړ چې د خپلو ښارونو په شنه کولو کې به یو بل سره سیالي کوي. ډاکتر ماهاتیر (د مالیزیا څلورم لومړی وزیر) چې په په ۱۹۷۰ کلونو کې یې ویلای ایستانا کې ژوند کاوه، زما څخه و پوښتل چې د ایستانا چمنونه مو د څه شي په وسیله شنه ساتلي دي. هغه وخت چې هغه صدراعظمۍ ته ورسېد کولالمپور یې سرسبزه کړ.

د ښارونو د سرسبزه کولو پروژه په جاکرتا کې د سوهارتو، په مانیلا کې د مارکوس ولسمشرا او په بنکاک کې د ثانین لومړي وزیر لخوا پرمخ یوړل شوه. ما هغوی پدې کار کې وهڅول چې هغوی د خپلو ښارونو په شنه کولو کې ډېر امکانات لري، ځکه چې هېوادونه یې د سینګاپور اقلیم په شان د مناسب اقلیم، ونو او بوټو درلودوونکي وو.

بله هېڅ داسې پروژه نه وه چې دومره لویه ګټه یې زموږ سیمې ته رسولې وي. زموږ ګاونډیانو هریوه کوښښ وکړ چې د خپلو ښارونو په سرسبزۍ او ګل کارۍ کې له یو بل څخه مخکې شي. د ښارونو د شنه کولو پروژه یوه مثبته سیالي وه، چې ټول ترې برخمن شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیالۍ د خلکو د مورال او روحیې د لوړولو لپاره ، د توریزم د پراختیا او د پانګونې د جلبولو لپاره ډېر ګټور تمام شو. د ښارونو په پاک ساتنې او شنه کولو کې سیالي کول ، د سیالیو تر ټولو غوره ډول دی. چې کولای شو ترسره یې کړو. زما په اند ، ډېرې برخې شته دي چې هلته سیالي کول د ګټې پرځای زیان کوي، خو د پاکوالي او شنوالي په اړه رقابت هېڅکله زیان نه لري.

یکشنبه د نوامبر لومړۍ نېټه په کال ۱۹۷۱ کې موږ کلنۍ نیالګي کېنونه پیل کړه ، چې په هغې کې د پارلمان ټول غړي، ټولنیز مرکزونه او د هغوی مشرانو شرکت کړی و. له هغه کال راوروسته مو دا ورځ نمانځله او پدې ورځ مو نیالونه کېنول.

په سېنګاپور کې د نیال کېنولو لپاره مناسبه میاشت د نومبر میاشت ده ، هغه نیالګي چې پدې میاشت کې کېنول کېږي کافي اوبه کولو ته اړتیا لري، ځکه چې باراني موسم کې ډېرو اوبو ته اړتیا نشته، ځکه چې زموږ د ونو او بوټو ډولونه محدود وو ، خپل څېړنیز ټیمونه مو بوتانیک باغونو ، عمومي پارکونو او قلمه کرلو ځایونو ته خاره او نیمه خاره ځایونو ته ولېږل، چې بېلابېل بوټي له هغو هېوادونو چې یو شان اقلیم لري راوړي، دې ټیمونو ګل لرونکي ډېر بوټي له ځان سره راوړل ترڅو د سېنګاپور په خاوره او هوا کې یې وازمایي. زموږ بوټي پېژندونکو نژدې ۸۰۰۰ ډوله بېلابېل بوټي له ځا سره راوړل چې پدې بوټو کې نژدې ۲۰۰۰ بوټو په سېنګاپور کې ښه وده او رشد کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو ، زموږ کرنیزو متخصصینو کلکې ونې ترویج کړې چې زموږ د هېواد د ونو په ډولونو او سمسورتیا کې یې ښه ونډه ترسره کړه.

یو کلیدي شخص چې د ښارونو په شنه کولو کې یې له ماسره مهم رول لوبوه، د سانګ یو کووان په نوم یو منصب دار و هغه په مالیزیا کې د کرنې په برخه کې لوړې زده کړې کړې وې او هوډ یې درلود چې د غوړیو ، ربړونو او خرما تولیدي فارمونو کې دنده ترسره کړي.

کووان له هغو تجربو څخه چې ترلاسه کړې یې وې، د ونو د روزنې په برخه کې یې چې د سړکونو او ښارونو په پارکونو کې کرل کېږي مهارت درلود چې همدا چاره یې په سېنګاپور کې هم پلې کړه چې ښه پایله یې ورکړه. ما ورته خپلې غوښتنې او هیلې وړاندې کړې او هغه هم ورته په ښه جدیت ځواب ورکړ او ډېرې هیلې یې په عمل کې پلې کړې، د هغه ځایناستی د چوا سیان ینګ و ، چې د کرنې په برخه کې یې تخصص درلود.

نوموړي ونې کرل او سرسبزي خپل کارو ګانه او د کووان کارونه یې وغزول، اوس نو چې کله له بهره د سېنګاپور هوايي ډګر کې کوزېږم او د سېنګاپور پارکونه، چمنونه، ښایسته میوه لرونکې ونې، ګلان او بوټي وینم نو زړه مې باغ باغ کېږي، کولای شم ووایم چې د سېنګاپور سرسبزه کول د لګښت له مخې یوه ګټوره او اغېزمنه پروژه وه چې ما ترسره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطبوعات او بهرنۍ ګټې

موږ په ټاکنو کې ګټونکي شو.د سټریس ټایمز ورځپاڼې، مسوولینو او مدیرانو کوالالمپور ته خپل ځای بدل کړ. پدې کار سره، هغه څه چې موږ فکر کاوه پرې د تایید ټاپه ولګوله. موږ پدې عقیده وو چې دا ډله خلک زموږ د ملي ګټو خلاف خپرونې کوي او د بریتانیې ګټو او موخو ته انعکاس ورکوي نه دا چې د مطبوعاتو له ازادۍ له غمه مړه دي.

وروسته له دې چې موږ په کال ۱۹۷۵ کې خپله خپلواکي ترلاسه کړه (Strait times) ورځپاڼه بېرته سېنګاپور ته راوګرځېده، پخپل دریځ کې یې بشپړ بدلون راوست او د PAP څخه یې ملاتړ وکړ. دې حرکت سره زما په زړه کې ددې ورځپاڼې لپاره کوم احترام پیدا نشو، کله چې د مالیزیا سیاستونو د ورځپاڼې لپاره ګټور نه و نو ورځپاڼې د خپل کوالالمپور دفتر په د مالیزیا د ملي یووالي په سازمان چې د مالیزیا د اقتدار ګوند و خرڅ کړ.

زموږ حکومت د خلکو د عمل ګوند انګلیسي ونډه وال ته اجازه ورکړه چې د وزځپاڼې مالکیت وساتي او په سېنګاپور کې خپل خپرونو ته دوام ورکړي. ښاغلي سېموینز د ورځپاڼې مالک، د سولې لپاره زموږ خواته راغی او د خپلې ورځپاڼې د سیاسي اجنډا څخه تېر شو، خپل موضوعات یې اقتصادي او سوداګریزو مسایلو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړي کړل، د ورځپاڼې بلې مدیرې اغلې لېسلي ببرته سينګاپور ته ستنه نشوه او په استراليا کې يې ژوند غوره کړ.

له هماغه ځایه چې د سیالۍ پلوی وم، نورې ورځپاڼې مې هڅولې چې په سينګاپور کې خپل کارونه پیل کړي. څو ورځپاڼو خپل کارونه پيل کړل خو ماتې يې وخوړه، د برتیانې د سل کاله حکمرانۍ نه وروسته، د Strait times ورځپاڼې تراوسه د سینګاپور پر مطبوعاتو حاکمیت درلود. د Singapore standard ورځپاڼې لا په ۱۹۲۰ کال کې خپلې دروازې تړلې وې. د Eastrern sun په نوم یوې بلې ورځپاڼې په شخصي توګه په ۱۹۶۶ کال کې خپل کار پیل کړ. د ورځپاڼې د مالک او کاو تر ډېره د ورځپاڼې د کارونو پرځای بداخلاقیو سره سر او کار و.

د چین د جمهوري اژانسو نو څخه تر خبرو وروسته - او کاو - وکړای شول چې درې میلیونه قرضه پیدا کړي. دا قرضه چې د خنده وړ ربع ۱،۰ سلنه توام په کال وه، باید په پنځه کلونو کې ببرته ورکړي. ددې قرضې عمده پټ شرط داوه چې د چین جمهوري مملکت د عمده مسایلو سره غرض ونلري او مخالفت یې ونکړي او په نامهمو مسایلو کې بې لورې پاتې شي.

نوموړې ورځپاڼه د کمزوري مدیریت له امله ډېر زیانونه ولیدل. ورځپاڼې په ۱۹۷۱ کال کې یوه بله مرسته چې ۲۰۰۰،۰۰۰ ډالر کېده ترلاسه کړل. په ۱۹۷۱ کال کې موږ دغه تور فعالیت چې د بهرني قدرت لخوا تمویلېده افشا کړ. او کاو - دا مطلب ومانه چې دغه ورځپاڼې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاتړ چین کاوه، د ورځپاڼې نشراتي بورډ په پایله کې په دا چاره خپل اهانت وګاڼه او استعفاګانې یې ورکړې او بلاخره ورځپاڼه وتړل شوه.

د Singapore Herald ورځپاڼه یوه بله ورځپاڼه وه چې تور فعالیت یې کاوه او په سینګاپور کې یې خپرونې کولې. ددې ورځپاڼې د تمویل سرچینه یوه غیر کمونیستي مرجع وه. دا ورځپاڼه په ۱۹۷۰ کال کې په بهرني مالیکیت سره د بهرنیو او ورځپاڼه لیکوونکو پرمټ خپرونې پیل کړې. ددې ورځپاڼې په پیل کې ماسره دا پوښتنه پیدا شوه چې په کوم دلیل دوه تنه بهرني وګړي چې د ورځپاڼې اصلي خاوندان هم وو په انګلیسي ژبه خپرونې پیل کړي، چې د بیان د ازادۍ په پلمه د حکومت ضد نشرات، د جبري عسکري خدمت په اړه غوغا، د رسنیو محدودیت او نورو تبلیغاتو لاس پورې کړ.

لیدل کېده چې ورځپاڼه د پیسو له اړخه په زیان کې وه، زموږ د داخلي امنیت ریاست (Internal Security Department) اطلاع ورکړه چې ددې ورځپاڼې لوی ونډه وال یو هانکانګي شرکت دی چې Heeda & Companay نومېږي چې په دوو مجهولو نومونو ثبت شوې وه. ورځپاڼې ډېر ژر ۲،۳ میلیونه ډالره خپله عملیاتي پانګه مصرف کړه. ددې پیسو له خلاصېدو نه وروسته په سینګاپور کې د چیس منهاتن بانک څانګې ۱،۸ میلیونه ډالر قرضه د ضمانت غوښتلو نه پرته یادې شوې ورځپاڼې ته ورکړل. ښاغلي ډیویډ راکفیلر د یاد بانک مشر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اوند د ځواب ویلو لپاره تر فشار لاندې راغی، ماته یې فون وکړ او ویې ویل چې دا قرضه په اشتباه کې ورکړل شوې ده.

هغه مدعي شو چې لومړي مرستیال یې چې د چیس منهاتن بانک د سینګاپور د څانګې مدیر هم و د یاد بانک له مقرراتو څخه خبر نه و، او پدې نه پوهېده چې یاد بانک ورځپانو ته قرضه نشي ورکولای. د هغه توضیحاتو ماته قناعت رانکړ ما د ورځپانې له مسوول مدیر چې تازه ګمارل شوی و، وپوښتل چې هایدا او شرکا د ونډو د شرکت ترشا اصلاً څوک و، هغه دا سې فکر کاوه چې زه له دې چارې څخه خبر وم. په ځواب کې یې وویل د دې ورځپانې اصلي مالک دانلډ ستیفنز، په کانبیرا (د استرالیا پلازمېنه) کې د مالیزیا سفیر و.

نو موړی شخص مخکې په مالیزیا کې د سباح ولایت اعلای وزیر و، هغه وروسته مسلمان شوی و او په ځان یې د فواد ستیفنز نوم کېښود. د مسوول مدیر څخه مې وپوښتل چې ایا فکر کوي ستیفنز دې په فردي ظرفیت سره حاضري شي چې د یو نیم میلیون ډالرو د بایلوو ریسک په ځان ومني چې د سینګاپور د حکومت پرضد یې تبلیغات کړي، چې د حکومت پرورا ندې یې د سینګاپور د خلکو ذهنونه مغشوشول هغه په دې اړوند زما د بې باورۍ په اړوند موافق و.

کله مې چې دا مطلب ۱۹۷۱ کال د مۍ په میاشت کې پخپلې یوې وینا کې افشاد کړه، ستیفنز چې کله چې هغه په سینګاپور کې و ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلد وم چې اوس په کانبیرا کې اوسېده ، ماته یې یو لیک راولېږه چې داسې یې پکې لیکلي وو:

(باید درته ووایم چې ما ددې لپاره په SINGAPORE Herald ورځپاڼه کې پانګونه وکړه چې ما مخکې د ورځپاڼه لیکنې په برخه کې دنده لرله او معتقد یم چې سېنګاپور هغه هېواد دی چې هلته زما پانګونه خوندي ده...

زه زوړ شوی وم او فکر مې وکړ له تقاعدۍ نه مخکې پدې برخه کې په پانګونې سره په هیر الډ ځانته کافي معاش لاسه راوړم. هغه خپله برنامه کې توضیح نکړه چې څنګه یې له پانګونې مخکې پدې برخه کې زه خبر نه کړم او زما د اجازې او ملاتړ په لټه کې هم نشو.

ورځپاڼې او نشرات یې له شک پرته د یوه هېواد په سیاستونو باندې اغېزمن ثابتېدای شي. کله چې په ۷۰ کلونو کې یو بل بهرنی ورځپاڼه لیکوونکی د ټامسن په نوم چې د ورځپاڼه لیکنې یو فعال و ، غوښتل یې چې په سېنګاپور کې یوه ورځپاڼه پیل کړي، ددې کار د ترسره کولو نه مخکې زما خواته راغی او راڅخه یې مشوره وغوښته. ما ورته مشوره ورکړه چې دا کار ونکړي، ځکه چې نه مې غوښتل هغه بهرنی چې دلته کومه ریښه نلري زموږ سیاسي اجنډا تعین کړي.

پداسې حال کې چې د هیرالډ خزانه مخ په تشېدو وه، د آوسیان په نوم یوه هانکانګي ورځپاڼه لیکوونکې مېرمن چېد او کاو خور وه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدي سوداګره په نظر راتلله، په تاکيدي ډول يې ۵۰۰۰۰۰ ډالرور سره د ورځپاڼې ژغورنې ته زړه ښه کړ.

دې ښځې هغه سندونه چې پيسې يې ورکړې وې راته وښودلې، خو دا سند يې نه درلود چې هغه ددې ورځپاڼې شريکه ده که سهمداره. له هغې څخه مې وپوښتل چې ايا هوډ لري چې نورې پيسې هم ورځپاڼې ته ورکړي؛ ځواب يې راکړ چې نه، او ژر يې سينګاپور پرېښود او هانکانګ ته لاړه. د اسيا د مطبوعاتو بنسټ (press foundation of ASIA) چې د مطبوعاتو نړيوال انستيټيوټ سره همکا و، اعلاميه يې صادره کړه او له ما څخه يې وغوښتل چې د ورځپاڼې د نشراتو جواز فسخ نکړم. پدې اعلاميه کې زما څخه غوښتل شوي و چې د ای پی ای کلنۍ غونډه کې وينا وکړم. مخکې له دې چې په نوموړې کلنۍ غونډه کې د ګډون په موخه هلسنکي ته لاړ شم، د سينګاپور هيرالډ ورځپاڼې جواز مې فسخ او باطل اعلان کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوليزې رسنۍ

په ياده شوې کلنۍ غونډه کې که ما ګډون نه وی کړی نو اټکل کېده چې ګډونوالو د سينګاپور پرضد يو پربکړه ليک تصويبوه. په هغه بيانيه کې چې وړاندې مې کړه موضوع مې په نوې ډيموکراسۍ کې د رسنيو د رول په اړوند وه، پدې بيانيه کې مې ګډونوالو ته وويل زموږ اړتيا رسنيو ته داوه چې هغه کولتوري او فرهنګي ارزښتونه چې زموږ په ښوونځيو او پوهنتونونو کې تدريسېږي تقويت کړو، نه دا چې نور يې هم ضعيفه کړو.

ټوليزې رسنۍ کولای شي داسې يوه روحيه جوړه کړي چې د هغې پراساس خلک د پوهې، مهارتونو او هغو کاري ډيسپلينونو په ترلاسه کولو کې چې په پرمختللو هېوادونو کې مروج وي وهڅېږي. له دې څېزونو پرته موږ هېڅکله نشو کولای چې د خپلو خلکو د ژوند سطحه پورته کړو.

پدې بيانيه کې، سربېره پردې مې زياته کړه چې په سينګاپور کې څرنګه مطبوعاتي راپورونه او انځورونه، په داسې يو هېواد کې چې د نژادونو، ژبو، کولتورونو او مختلفو مذهبونو څخه جوړ يو هېواد چې د ستونزو او ان وژنو سبب شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اړوند مې له دوو مشخصو بېلګو څخه یادونه وکړه، په لومړۍ بېلګه کې مې هغو شورشونو ته نغوته وکړه چې په ۱۹۵۰ کال کې رامنځته ته شوه او د (ځنګلي جنۍ) د جنجالونو په نوم یې شهرت درلود. دې راپورونو ته د سېنګاپور ستېنډرډ ورځپاڼې لمنه وهله او پکې بار بار چاپېدل، پدې راپور کې یوه هالنډي جنۍ چې د خپلې مالیزیایي تورۍ سره مسلمانه شوې وه، د حضرت مریم مجسمې سره یې کونډه وهلې وه.

دې چارې د ډېرو احساسات راوپارول او د په واټونو کې د لاریونونو سبب شول، وروسته په ۱۹۶۴ کال کې د چیني ضد شورشونه د حضرت محمد صلي الله علیه وسلم د مولود په ورځ ترسره شول. دا شورشونه په یوې ورځپاڼه کې د ناسمو راپورونو دمکررو په پایله کې ترسره شول. چې د هغوی پر اساس اکثریتو چینایانو په اقلیت مالیزیایانو ظلم کاوه، د مالیزیایي ډلې دا ناسم اخبار خلک شورش ته وهڅول.

حاضرینو ته مې وویل، زه پدې عقیده نه یم چې د ورځپاڼې خاوند هرڅه وغواړي خپاره یې کړي. د ورځپاڼې د امتیاز خاوند او ژورنالېستان یې هغه څوک نه دي چې د د وزیرانو په څېر د خلکو په رایه انتخاب شوي وي. کنفرانس ته زما اخري پیغام داو چې:

د مطبوعاتو او د خبري رسنیو ازادي باید د سېنګاپور د انتخابي حکومت د اساسي اړتیاوو تابع وي، د پاروونکو پوښتنو په ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مې په ټول قاطعیت سره مې ادب او نزاکتونه وساتل. څو کاله وروسته مو یو قانون تصویب کړ چې پر بنسټ یې هیڅ څوک حق نلري د یوې ورځپاڼې د عادي ونډو درې سلنې نه زیاته برخه ولري. په ضمن کې پدې قانون کې د ونډو ځانګړې کټګوري مو رامنځته کړه، چې د ونډو د مدیریت په نوم یادېده. د مطبوعاتو وزیر پدې اړه د پرېکړې واک درلود چې څوک به د ونډو مدیریت کې وي. هغه دا ونډې څلورو سیمه ییزو بانکونو ته ورکړې، دې بانکونو سینګاپوري مالکیت درلود. دې ونډه والو په سیاسي لحاظ بې پلوه دریځ نیوه او د خپلو شخصي ګټو لپاره اقتصادي ثبات او ودې ملاتړ کاوه.

زه د هغه سیاست چې غربي نړۍ یې د رسنیو په برخه کې کوي پلوی نه یم. هغه سیاست چې برجسته او شتمن د رسنیو خاوندان چې هرڅه یې زړه وي که له حقیقت څخه هم لرې وي، خپاره یې کړي، ددې پلوی نه یم. په ۱۹۸۰ کال کې یو شمېر انګلیسي ژبې نشرات چې د غربیانو په لاس کې وو، د ملاحظې وړ ډېر شو.

په ښوونځیو کې د انګلیسي تدریس په پایله کې، هغه خلک چې انګلیسي اخبار یې لوسته یا یې انګلیسي سره لېوالتیا لرله، مخ په ډېرېدو وو. موږ کمونیستي نشرات تل بند کړیدي، هېڅ انګلیسي ژبې رسنۍ او یا کوم بهرني رسنیز سازمان پدې اړوند کومه نیوکه نه ده کړې. موږ هېڅ کومه غربي ورځپاڼه نده تړلې، دې ورځپاڼو کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په اړه تورونه لګولي دي يا يې ناسم معلومات خپاره کړيدي، هېڅ کله يې موږ ته دا حق نه دی راکړی چې د دوی د ناسمو معلوماتو او تورونو په اړه ځواب ووايو.

په کال ۱۹۸۲ کال کې مو پرېکړه وکړه چې داسې يو قانون تصويب کړو چې په هغه کې د هغه ورځپاڼو وېش او پلور محدود شي چې د سېنګاپور په کورني سياست کې مداخله کوي. پدې قانون کې د يو معيار داو چې د تشخيص لپاره (د سېنګاپور په کورنيو چارو کې لاسوهنه) دا وه چې ايا د سېنګاپور په اړه که کومه ورځپاڼه ناسم راپور خپروي، حاضره ده چې زموږ ځواب يا سپيناوی هم خپور کړي ، که نه ! نو موږ دا ډول ورځپاڼې ونه ترلې خو تيراژ مو ورته محدود کړ.

هغه چاچې ددې محدوديت په پايله کې نوموړې ورځپاڼه نشو ترلاسه کولی نو کاپي يا د فکس له لارې به يې ترلاسه کوله چې دې چارې ددوی په اعلاناتو باندې ناوړه اغېز وکړ، خو د هغوی د راپورونو د خپرولو خنډ نه ګرځېد.

په پايله کې دې ورځپاڼې والا نشو ويلی چې موږ ددوی د راپورونو څخه وېره لرو، لومړنۍ خپرونه چې دا قانون يې تر خپو لاندې کړ، د Time په نوم يوه امريکايي اونيزه مجله وه. د ۱۹۸۲ کال د اکتوبر په مياشت کې د ولسي جرګې يو وکيل چې د حکومت مخالف و د قرضه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکوونکو د پیسو د غلا په تور او د ناسمو معلوماتو او اسنادو په وړاندې کولو سره د سېنګاپور د محاکمو لخوا مجرم وپېژندل شو.

زما مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب مجلې ته ولېږه او په هغه کې د دریو فاحشو غلطیو چې په راپور کې وې اصلاح شوې. مجلې د مکتوب له چاپ څخه سرغړونه وکړه او پرځای یې دوه متنونه وړاندیز کړل چې د مطلب مانا یې تغیروله.

زما مطبوعاتي سکرتر غوښتل چې لیک یې له ایډیټ پرته خپور شي. کله چې مجلې بیا هم دده غوښتنې ته منفي ځواب ورکړ. د مجلې تیراژ مو له ۱۸۰۰۰ څخه تر ۹۰۰۰ پورې او پاتې ۲۰۰۰ کاپیو ته راټیټ کړ. له دې اقدام څخه وروسته، د ټایم مجلې زموږ ځواب د بشپړ متن سره چاپ او خپور کړ.

اته میاشتې وروسته، هغه محدودیت چې پر مجله مو لګولی و، مرتفع کړ. د اسیاسي وال سټریټ ژورنال ورځپاڼې په ۱۹۸۲ کال د ډسمبر په میاشت کې زموږ د ثانوي ونډو بازار په اړه یو دروغجن راپور خپور کړ. پدې راپور کې ادعا شوې وه چې دولت دا بازار ددې لپاره رامنځته کړی چې په هغه کې د هغو دولتي شرکتونو ونډې چې د سقوط په حالت کې وي پر ښاریانو خرڅ کړي.

د سېنګاپور پولي اداري ددې بې ځایه تورونو په اړه یو لیک د ورځپاڼې اداري ته ولېږه، ورځپاڼې نه یوازې دا چې زموږ لیک خپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړ، بلکې ادعا یې وکړه چې داسې یوه کمپنۍ شته ده او زموږ مکتوب د ورځپاڼې شهرت ته صدمه رسولې. دې ادارې یوه بل لیک د ورځپاڼې ادارې ته واستوه او په هغه کې یې د ورځپاڼې تیروتنو ته ایشاره کړې او هیله یې وکړه چې هغه کوم مطلب و چې د ورځپاڼې شهرت او باور ته یې زیان اړولی؟ هیله مو وکړه چې ورځپانه دې زموږ مکتوب خپور کړي.

ترڅو لوستوونکي خپله قضاوت وکړي، خو ورځپاڼې د سقوط په حال کې د دولتي شرکت نوم ذکر نکړ او څرګنده یې نکړه چې کومې برخې ددوی ورځپاڼې باور او شهرت ته زیان اړولی دی.

په ۱۹۸۷ کال د فبروری د اسیایي وال سټریټ ژورنال ورځپاڼې تیراژ له ۵۰۰۰ څخه ۴۰۰ ته راټیټ کړ او هغه مکتوبونه چې د سنګاپور پولي ادارې او ورځپاڼې ترمنځ رد او بدل شوي وو خپاره کړه. موږ د هغه ورځپاڼه لیکوونکی چې د جنجال سبب شوی و بلنه ورکړه چې د حثیت د زیانمنېدو لپاره یې موږ محکمې مېز ته راوکاږي خو هغه دا کار ونکړ.

په تعجب سره مې واورېده چې د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت ویاند څنګه چې د خپله ورځپاڼې پواسطه راپور ورکړی شوی و. پدې اړه چې موږ د وال سټریټ ژورنال تیراژ راښکته کړی و، پدې سره یې خپګان څرګند کړ. زموږ د بهرنیو چارو وزارت د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت ترڅو د هغه راپور چې د وال سټریټ ژورنال

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپور کړی و، تایید کړي، ځکه که دا څرګندونې که ریښتیا هم شوې وي نو په ښکاره د سينګاپور په کورنيو چارو کې لاسوهنه ده.

د متحده ایالاتو د بهرنيو چارو وزارت زموږ پوښتنې ته ځواب وويل او زیاته یې کړه چې پدې اړوند له هیڅ کوم خوا پلوي نه کوي او خپله بې پرېتوب ساتي. په یوه بل لیک کې مې د امریکا متحده ایالتو د بهرنيو چارو وزارت څخه مې وپوښتل د بې پرېتوب اصل په پام سره ایا حاضر به شي چې د وال سټریټ ژورنال سره زموږ د تبادله شوو مکتوبونو د خپرواي په اړه تاسف ښکاره کړي. د بهرنيو چارو وزارت بیا بیا دا ویلي چې له هیڅ کومې ډلې پلوي نه کوي.

خو د هغه دايمي ژمنې په اړه چې د وینا د خپلواکۍ په اړه یې لري، دا بیان په دې مانا وه چې مطبوعات د نشراتو په برخه کې چې څه خپروي ازاد دي. په که څه دا چاره غیر مسوولانه او یو طرفه په نظر راتله، زموږ د بهرنيو چارو وزارت وويل چې موږ اړ نه یو چې د امریکا د مطبوعاتو له قانون څخه پیروي وکړو.

زموږ د بهرنيو چارو وزارت په مکتوب کې زیات شوي وو چې، سينګاپور خپل قوانين لري او دا حق خپل ځان ته خوندي کوي چې ناسمو او ګمراه کوونکو راپورونو ته ځواب ووايي. په مکتوب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوي وو چې بهرني مطبوعات په سينګاپور کې د وېش او نشر (حق) نلري.

موږ دا امتياز د هغو شرايطو پر بنسټ ورکوو چې موږ ووضع کړيدي. د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت دې مکتوبونو ته ځواب ونه ويل. دوه اونۍ وروسته وال سټريټ ژورنال يو مکتوب د اړيکو او اطلاعاتو وزارت ته راولېږه او په هغه کې يې د دې اجازه غوښتې وه ترڅو ورځپاڼه هغو ګډونوالو ته وړيا ووېشي چې په ورځپاڼه کې يې ګډون کړی و خو د تيراژ د کمښت له امله ورته ورځپاڼه نه ده رسېدلې.

په مکتوب کې راغلي و، چې ورځپاڼه حاضره ده هغه سوداګرو ته وړيا ووېشي چې د ورځپاڼې د نه رسېدو له امله يې شکايت کاوه، وزارت له دې وړانديز سره پدې شرط هوکړه وکړه چې سوداګريزې خبرتياوې به ترې باسي. ورځپاڼې زموږ د وړانديز ونه مانه او ټينګار يې کاوه چې خبرتياوې يې عمده برخه ده او پرته له دې به ورځپاڼه د ډېرو ستونزو سره مخ شي.

موږ وړانديز وکړ چې هغه لګښت چې د خبرتياوو د نه خپراوي په برخه کې وي موږ يې پرغاړه اخلو. ورځپاڼې زموږ د وړانديز هم رد کړ، په ځواب کې مو وليکل: تاسو پدې اړه لېوالتيا نه لرئ چې خلک د اعلاناتو له لارې د سوداګرۍ په اړه معلومات ترلاسه کړي، بلکې موخه مو داده چې د اعلانونو له لارې پيسې وګټئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۸۷ په سپتمبر کې د ایشیا ویک په نوم امریکایي خپرونې موږ هېڅ وګڼلو او یو ناوړه عمل یې ترسره کړ.

قضیه داسې وه چې زموږ د کورنیو چارو وزیر مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب د خپرونې دفتر ته استولی یې وه او په هغه کې یې د هغه ناسم مطلب په اړه ایشاره کړې وه چې په مجله کې خپور شوی و، ایشیا ویک مجلې ددې لیک ځینې برخې د (حقایقو د مسخې) تر سرلیک لاندې خپور کړ. ورځپاڼې نه یوازې دا چې د لیک ځینې برخې لرې کړې وې بلکې له ۴۷۰ څخه ډېرې کلمې یې له ځانه اضافه کړې وې او لیک یې دوه برابره کړی و.

پره له دې چې د سکرتر هوکړه ترلاسه کړي، یا د موضوع د تحریف په اړه لوستوونکو ته افشا کړي. سکرتر یو احتجاجیه لیک ولېږه او په هغه کې یې غوښتي و چې مجله د هغه ټول اصلي لیک او نرې راتلونکې لیکنې له کموالي او زیاتوالي نه پرته چاپ کړي.

ایشیا ویک له دې کار څخه سرغړونه وکړه. موږ د مجلې تیراژ له ۱۱،۰۰۰ څخه تر ۵۰۰ کاپیو پورې کمې کړې. یوه میاشت وروسته، مجلې زموږ لیکونه له ایډېټ پرته خپاره کړل او موږ هغه بندیز چې پرې لګولی مو و یو کال وروسته لرې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیلیپیني رسنۍ

له دې نه وړاندې چې زموږ ستونزه د وال ستریټ ژورنال سره حل شي، راته بلنه راکړل شوه ترڅو په واشنګټن کې د ورځپاڼو د مدیرانو په ټولنه کې چې په ۱۹۸۸ کال د اپریل په میاشت کې جوړېده وینا وکړم.

بلنه مې ومنله. په یاده غونډه کې مې د خپرو پرمهال یوه جمله اقتباس کړه چې متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت د یوه مامور په خاطراتو (یادیزو) کې داسې لیکل شوي وو:

هغه ځای کې چې رسنۍ خپلواکې دي، د مسوولو او نامسوولو مطبوعاتو تفکیک ګران کار دی. ما ددې مطلب په څرګندولو سره زیاته کړه هغه موډل چې په متحده ایالاتو کې حاکم دی د نړیوال باور څخه برخمن نه دی. د بېلګې په توګه، دفیلیپین رسنۍ د امریکا پر موډل ولاړې وې او د ټولو ازادیو څخه برخمنې دي.

خو دا مطبوعات د فیلیپین د خلکو پروړاندې ناکامې وې. یو اړخیزه او ناخپلواکه رسنیو ددې سبب شوې وې چې د فیلیپین سیاستوال د هغه هېواد د مطبوعاتو بازار بدتر او پخپلو لاسوهنو مبتذله کړي او د خلکو افکار مغشوش کړي. چې خلک پدې پوه نشي چې د هېواد لوړې ګټې یې په څه کې نغښتي دي.

پدې وینا کې ما په یوه نوې مخ پر ودې ټولنه کې د مطبوعاتو پر رول خپل دریځ روښانه کړ. زما په اند د سینګاپور کورنۍ مناظره خپله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سـبنګاپور خلکـو پـورې اړه لـري او بايـد وي هم.مـوږ امريکـايي ورځپاڼه ليکوونکي په دې توګه په سنګاپور کې منو چې سنګاپور خپلو هېوادوالو ته ور وپېژني.

مـوږ د امريکـايي ورځپـاڼو خـرڅلاو تـه پـدې شـرط اجـازه ورکـوو چـې وپـوهېږو هغـوی زمـوږ پـه اړه څـه لـولي. خـو مـوږ هغـوی تـه اجـازه نـه ورکـوو چې کـوم رول چې پـه امريکـا کې لوبـوي دلتـه يې هم ولوبـوي. يانې موږ هغوی ته اجازه نه ورکوو چې د حکومت کړنو څارنه وکړي.

هــېڅ بهرنــي ټلوېزيــون پــه ســبنګاپور کــې د خپرونــو د خپــرواي غوښــتونکي شــوي نــه و. حقيقــت دادی چــې د امريکــا د اړيکــو او ارتبـاطـاتو فـدرال کمېسـيون لـه **۲۵** سـلنه څخـه د زيـاتو راډيــو ټلوېزيونونو ته پخپل هېواد کې د نشراتو اجازه نه وه ورکړې.

ددې کمېسيون د قوانينو پـر بنسـټ، يـوازې امريکايـان کـولای شـي هغه سوداګري چې د امريکـا د خلکـو پـر عامـه ذهنونـو اغېـز کـوي تـر خپلې ولکې لاندې راولي.

همدا سبب و چې روپرټ مـرداک پـه **۱۹۸۵** کـال کې مجبـور شـو چـې د خپلواکو ټلوېزيونونو د اخيستلو څخه مخکې لومړی دمتحده ايلاتـو تابعيت واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (محمود کرزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له ژباړن او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

ورزش

ننګیالی د زماني خوشال خټک یم

ما لا ګل بوی کړی نه و

ځوانان د انټرنېټ په زمانه کې

زهر او اوبه

د سېنګاپور داستان

ناچاپ اثار:

د ماشوم ارواپوهنه

د حافظې تقویت

نثر څنګه ولیکو

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ٦٠

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library